Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

1921 оной 21-һээ гарана | № 209 (16732) | 1984 оной сентябриин 11, вторник | Сэн 3 мүнгэн.

…РЯА ХУРЯАЛГА-84

…РЭНДӨӨ—ЭРХИМ …НАРТАЙ ТАРЯА

рай таряан сэхэ хадагдаба. Тиигэжэ колхозоймнай тоогууд дээрэ 6780 центнер таряанай шэнэ ургаса оруулагдаба ха юм. Таряа баал болгон сабшалга дээрэ түрүүшын үдэрһөө бүтээсэ ехэтэйгээр нёдондо жэлэй районой чемпион болоһон Михаил Иванович Емельянов, Иван Григорьевич Бурлаков, Владимир Иванович Яковлев, Владимир Иванович Бондарь гэгшэд хүдэлнэ.

Манай механизаторнууд поли дээрэ хэгдэдэг намарай хүдэлмэринүүдые комплекснoор эмхидхэхэ асуудалда онсо анхарал хандуулдаг. Хүсэ ехэтэй К-700 түхэлэй тракторые жолоодон Иван Сергеевич Алемасов намарай паар хахалжа эхилээ. Ойрын үдэрнүүдтэ һолоомо суглуулагдажа захалха.

Энэ жэлдэ таряашаднай гүрэндэ 17 мянган центнер оробһо таряа тушааха түсэбтэй юм. Түрүүшын таряа ашаһан автомашинанууд Мөөрөөшын таряа тушаалгын пунктда ябуулагдаа. Тус колонные толгойлхо эрхэ колхозоймнай бэрхэ жолоошод Николай Иванович Емельяновта, Еким Викторович Спиридоновто олгогдоо. Мүнөө дээрэ таряа тушаалгын пунктда 1500 центнер оробһо таряан абаашагданхай. Эндэ Хяагтын автомашинын жолоошодые бэлдэдэг һургуулиһаа эльгээгдэһэн Юрий болон Александр Пигулевууд һайнаар хүдэлнэ.

Таряашадай үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлхэ, амарха арга боломжонууд гүйсэд хангагданхай. Үбэр-Хэрээтэдэ, Тамирта, Шаазагайда полевой станууд һайнаар түхеэрэгдэнхэй. Тракторно-таряан ажалай бригадануудай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүнгүүд табан хоног бүхэндэ согсологдохо юм. Мүрысөөндэ илагшадай хүндэлэлдэ колхозой түб һууринда ажалай алдар солын туг үргэгдэхэ. Бригадын механизаторнуудай дунда эмхидхэгдэһэн мүрысөөнэй дүнгүүд үдэр бүхэндэ согсологдожо, илагшадта колхозой парткомой, дирекциин, профсоюзай, комсомолой комитедүүдэй дамжуулгын улаан вымпел барюулагдана. Тракторно-таряан ажалай коллективүүдэй дунда ойлгуулламжын, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулагдадаг. Агитаторнууд Ф. С. Ворона, И. Р. Агафонов, И. И. Иванов, А. Л. Семенов гэгшэд хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэжэ, социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые согсолно.

Манай таряашад ургаса хуряалгын хүдэлмэриие саг болзор соонь шанартайгаар үнгэргэхын түлөө оролдосотой һайнаар хүдэлжэ байна.

С. АГАФОНОВ,
Хяагтын районой «Родина» колхозой парткомой секретарь.

ШАЛГАЛТА ЮУ ХАРУУЛААБ?

ЧАС, МИНУТА БҮХЭНИИЕ ХЭРЭГЛЭХЭ

торнуудай абаһан социалис уялга, социалис мүрысөөнэй гурим, хуряалга дээрэ хүдэлдэг хүнүүдтэ салин хүлһэнэй яажа түлэгдэхэ гурим харуулагданхай. Гадна агитатор болон политинформаторнуудай нэрэ обог, хэзээ, юу хэхэнь харуулагданхай. Хүнэй эгээн хараха газарта социалис мүрысөөнэй ябаса харуулһан экран үлгөөтэй. Онсолон хэлэхэдэ, иимэ полевой станда ороходошье аятай.

— Полевой станай улаан булан соо телевизор, радиоприемник табигдаха, газетэ, журналнууд асарагдаха. Тиихэдэ шатар болон бэшэшье стол дээрэ наадаха наадан асарагдаха,—гээд Николай Григорьевич хөөрэнэ.

К-700 түхэлэй трактор носожо байһан механизаторай хажууда ошобобди.

— Юу хэлээ гээшэбта, манай хамтын байрада хүнүүдэй ерээд байхада, тад ондоо байхал. Таһалга, унтаринууднайшье сэбэр. Эдеэ хоолнайшье һайн. Үдэртөө дүрбэ дахин эдеэлдэгбди. Тэрэнэймнай хахад мүнгыень колхоз түлэдэг. Ходо шэнэ газетэ, журнал уншадаг гээшэбди. Сэхыень хэлэхэдэ, бидэндэ һаатаха юумэн үгы. Сэлмэг үдэрнүүдэй тоггобол, үдэр, һүниие илгангүй, час, минута бүхэниие аша үрэтэйгөөр хэрэглэжэ, урдаа табиһан зорилгоёо бэелүүлхэ ёһотойбди,— гэжэ колхозой түрүү механизаторнуудай нэгэн А. В. Колобков хэлэбэ.

Колхозой партбюро таряа хуряалгын үедэ ябуулха ниитэ-политическэ хүдэлмэриин түсэб табинхай. Энэнь мүн лэ улаан булан соонь бии. Тэрэнэй ёһоор вторник, четверг бүхэндэ политинформаци уншагдаха, элдэб темээр лекци болон хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэхэ байна. Гадна районой түбэй соёлой байшангай агитколлектив ерэжэ, концерт наада харуулха юм. Тиихэдэ неделиин хоёр дахин автолавка ерэдэг.

Эндэ социалис мүрысөө эмхидхэхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдана. Экипажнууд хоорондоо мүрысэнэ. Мүрысөөнэй дүн табан хоног бүхэндэ согсологдожо, тэдэнэй ябаса экран дээрэ харуулагдана. Хуряалгын һүүлдэ эгээн һайн үрэ дүн түйлаһан экипажда дамжуулгын Улаан туг 250 түхэриг мүнгэн шантайгаар барюулагдаха юм. Эндэхи бригада подрядна гуримаар ажалаа эрхилдэг болонхой. Тиимэһээ хүн бүхэн бригадынгаа түлөө оролдоно. Комбайнай эбдэрбэл тэрэниие дары поли дээрэнь заһабарилха нүүдэл мастерской бии. Түлишэ болон тоһодолгын материалнууд баһал поли дээрэнь абаашагдана. Комбайнерай эдеэлхэ үедэ туһалагшань һуужа, комбайн зогсоогдонгүй хүдэлгэгдэнэ.

«Родина» колхозой тракторно-таряан ажалай хоёрдохи бригадын полевой стан хүрэжэ ерэхэдэмнай, хон-жэн байба. Энэньшье ойлгосотой. Һалан һандангүй орожо байһан бороондо заһабариншье хүдэлмэри хэхын аргагүй. Энэ колхозой полевой стан хуушаншье һаа, досоогоо ариг сэбэ. «Хара-шэбэрэйхид Байгша ондо гүрэндэ 30 мянган центнер оробһо худалдаха гээшэ манай гол зорилго мүн» гэһэн уряа лозунг орогшодой анхарал абаһаар татана.

— Бидэ гурбан хоногой туршада бүхы таряаланайнгаа хахадынь баал болгожо унагаагаабди. Хүнүүдэй хүсэл эрмэлзэл нугаршагүйгөөр бадаранхай, юушье хэжэрхихээр болоод байһан юм. Гансахан гурбан үдэр соо мянга гаран гектарай таряан унашоод хэбтэнэ бшуу. Ургасаньшье муу бэшэ. Энэ жэлдэ гектарай 17 центнер оробһо суглуулхаар шиидэнхэйбди. Теэд энэ бороон—гээд колхозой партбюрогой секретарь Валентина Васильевна Черных һанаата болоно.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой таряашад таряа хуряалгаяа эхилһээр мүн лэ гурба дүрбэ хоножо байба. Баһал борооһоо боложо, бүхы хүдэлмэринь зогсоогдонхой. Хуряалгын үедэ механизаторнуудай дунда ниитэ-политическэ, үзэл сурталай хүдэлмэри ябуулха газар гэхэдэ, полевой станууд болоно ха юм. Тиимэһээ бидэ баһал колхозой полевой стан ошобобди. Партбюрогой секретарь Иван Тарасович Варфоломеевтэй хөөрэлдэһөөр ябатараа, эндэ тусгаар баригдаһан полевой стан үгы гэжэ ойлгобобди. Тэдэнэй орондо вагон хэрэглэгдэнэ. Нэгэ хахадынь улаан булан нэрэтэй. Эндэхи бригадын абаһан социалис уялганууд, социалис мүрысөөнэй гурим хайша хэрэгээр үлгөөтэй. Социалис мүрысөөнэй ябаса харуулха экраншье гэжэ байхагүй. Гадна ниитэ-политическэ хүдэлмэриин түсэбшье үгы. Энэ асуудалаар партбюрогой секретарьта хандахадамнай:—һайн сааһан дээрэ шэмэглэн гоёор бэшэхэ гэжэ һанаһан хүм. Теэд сааһан үгы—гэжэ үг-маг гэбэ.

Гадна вагон соонь муухай, шэрдэгдээгүй. Механизаторнуудай эдеэлдэг таһагынь үйтан. Тэдэнэй амарха байраашье байхагүй. Эдеэниинь задагай газарта бэлдэгдэнэ. Эндэнь дүтэ нааша столшье байхагүй. Аяга табагшье харагданагүй. Бодожо үзэхэдэ, механизаторнууд амһартаяа өөһэдөө абажа ябадаг хэбэртэй. Иимэ байдал хараад, байхадаа колхозой хүтэлбэрилэгшэдэй таряашадта анхарал һулаар хандуулдаг байһые ойлгоо һэмди.

— Хээрын стан манда хэрэггүй. Таряаламнай дүтэ, механизаторнуудаа автобусоор зөөдэгбди. Иимэ вагон полиһоо полидо ошоходо зохид, шэрээд ябашанабди, — гэжэ парторг хөөрэнэ.

Энэ ехэл буруу һанамжа гээд һанагдана. Юуб гэхэдэ хүнүүд мүртэй амарнагүй. Хэдэн километрэй зайда автобус соо һэжэрэгдэнэ. Хэды ехэ сагаа хиидэ хаяна гээшэб. Тиихэдэ иимэ байдалтай хүнүүдтэй ниитэ-политическэ, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулхань тон хүндэ. Хүн бүхэн бэеэ харанхай, халаанай дүүрэмсээр гэртээ ябахые тэбдэнэ.

Тэрэшэлэн бидэ үшөө нэгэ ажаглалта хэхэ хүсэлтэйбди. Жэлһээ жэлдэ ургаса хуряалгын халуун хаһада ажахынуудта туһалхаяа хотымнай дээдэ болон дунда һургуулинуудай студентнүүд ошодог гээшэ. Тэдэниие һайн байрада байлгажа, эдеэ хоолоор, унтари хэбтэреэр хангаха гээшэ ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдэй сэхэ уялга мүн. Теэд бидэ «Заганский» колхозой хүтэлбэрилэгшэдэй энэ уялгаяа хайша хэрэгээр дүүргэдэг байһые үзэбэбди. Тоог дээрэ хүдэлхөөр эльгээгдэһэн Зүүн Сибириин технологическа институдай студентнэр һайнаар түхеэрэгдээгүй гэр соо байлгагдана. Сонхынь шэл хахархай. Ханынь зубшаад оронуудай орсндо модон наарнууд. Унтаринь — хара тоһон болошоһон матрацууд... Тиигээдшье бултанда хүртэнэгүй. Иимэ байдалда байлгаад, һайнаар ажалпаха ямар эрилтэ студентнэртэ табижа болохо гээшэб.

Харин «Родина» колхоздо студентнэртэ тон ондоогоор хандана. Тэдэниие һайн байрада байлгана. Гэр соонь унтари хэбтэреэр гүйсэд заһагдаһан оронууд жэрылдэнэ. Эдеэлхэ таһалга һаяар баригдаха юм.

Онсолон хэлэхэдэ, Мухар-Шэбэрэй районой эдэ ажахынуудай механизаторнууд таряа хуряалгада жэгдэрэн орохоор зэһэшэнхэй, сэлмэг үдэрые хүлеэжэ ядан байгаа һэн. Тэдэнэр үдэр һүниие илгангүй, час, минута бүхэниие аша үрэтэйгөөр хэрэглэжэ, урдаа табиһан зорилгоёо бэелүүлхээр шиидэнхэй.

Л. ЦЫБИКОВА,
«Правда Бурятии» газетын корр.
А. СОТНИКОВ,
«Молодежь Бурятии» газетын редактор.
М. ОЧИРОВ,
телевидени ба радио-дамжуулгын гүрэнэй комитедэй корр.
М. САНДАНОВ,
манай корр.

ТҮРГӨӨР ТҮГЭСХЭХЭ ТҮСЭБТЭЙ

Байгша ондо Калининай нэрэмжэтэ совхозой таряалан дээрэ бараг һайн ургаса ургуулагдаа юм. Мүнөө совхозой комбайнернууд эдеэшэһэн таряагаа шэлэжэ байгаад, баал болгон унагаажа эхилээ. Өөһэдынгөө хүсөөр бэлдэһэн үрэһэ хүрэнгөөр совхозойхид тарилга хэдэг болонхой. Эндэ «Бурятская-34», «Бурятская-79» сортын шэниисэ 360 гектар талмай эзэлнэ.

— Манай совхоз 2800 гектар таряалантай. Бүхы таряалангай 2000 гектарта шэниисэ таригданхай. Мүнөө поли дээрэ 19 комбайн хүдэлгэгдэнэ. Совхозой тракторно-таряан ажалай 2 бригада хамтын подрядай гуримаар мүнөө жэлдэ хүдэлнэхэ, хабарай тарилгые саг болзорто үнгэргэһэн, муу бэшэ ургаса ургуулжа шадаа. 18 хоногой туршада таряа хуряалгын дүүргэхэ түсэбтэйбди. Мүнөө механизаторнууд халаанайнгаа даабари зарим үдэрнүүдтэ хоёр-гурба дахин үлүүлнэ,—гэжэ совхозой директор Михаил Абрамович Ефимов хөөрэнэ.

Дүршэл ехэтэй комбайнернууд Поликарп Кузьмин, Иван Данилов, Андрей, Николай Кузьминнууд, Александр Иванов, Андрей Шварц, штурвальщик Алексей Лапетин гэгшэд халаанайнгаа нормые 150 процент дүүргэнэ.

Совхозой дирекци, партком болон профком таряа хуряалгын үедэ механизаторнуудай һаадгүйгөөр ажаллахын тулада зохихо хэмжээнүүдые хараалaнхай. Комбайнернуудай хоорондо социалис мүрысөөн эмхидхэгдээ. Механизаторнуудта үдэрэй гурба дахин халуун эдеэн бэлдэгдэнэ. Полевой станһаа холо ажаллажа байһан комбайнернуудта халуун эдеэн поли дээрэнь абаашагдана. Совхозой столовын эдеэ шанагшад Людмила Маслова, Елена Асеева гэгшэд амтатай эдеэ шанадаг.

Саратовка, Доодо-Саянтын тоогууд дээрэ тодхогдоһон КЗС агрегадууд түрүүшын мянгаад центнер оробһо таряа хатааажа захалаа.

— Минии хүтэлбэрилдэг тракторно-таряан ажалай бригадада 11 комбайн үглөөнһөө үдэшэ орой болотор хүдэлгэгдэнэ. Манай бригада Саратовкын тракторно-таряан ажалай бригадатай мүрысэнэбди,—гээд, хоёрдохи отделениин бригадир Григорий Дмитриевич Ваганов манда мэдүүлнэ.

Тээмэндэ Ивалгын ОПХ-да болоһон семинарта Калининай нэрэмжэтэ совхозой хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд хабаадажа, үдэрэй сагые ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ, тиин намарай хүдэлмэринүүдые богони болзор соо шанартайгаар хэжэ дүүргэхэ талаар Томско областиин Шегарска районой таряашадай дүй дүршэл энэ ажахыда хайшан гэжэ нэбтэрүүлжэ байһыень харахан, тодорхой танилсаһан байна. Энэ асуудалаар мүн Калининай нэрэмжэтэ совхозой эрхилэгдэн болоһон семинарта тэрэ дүй дүршэлнүүдые халуугаа ажахын таряашад мэдүүлһэн юм.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. 2-дохи отделени эрхилэгшэ А. Ф. Красноярова, комбайнер А. Иванов, штурвальщик А. Лапетин; 2. Комбайнер Андрей Кузьмин; 3. Талын онгосонууд.

С. БАЛДУЕВ,
авторай фото.
Улаан-Үдын район.

…ГАЙ УЛАРИЛДА ҺААТАНАГҮЙ

районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой ондо ниитын… 100 тонно үбһэн бэлэдхэгдээ, 1290 тонно силос, 645 тонно сенаж даргадаа, 50 тонно витаминтай ногоон гурил гаргагдаа. Үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ ажалда 12 звено хүдэлнэ. Тэдэнэй нэгэнинь томоохон онһожоруулагдамал звено юм.

Тус ажахын динамнх сабшалангынь Үдэ голой эрье шадар оршодог хадаа ехэнхи талмайнь уһанда абтанхай. Иимэ бэрхэтэй байдалай тохеолдоошье һаань, тэжээл нөөсэлхые оролдоно. Хура бороогой үедэ эдэнэр сабшаһан ногоогоо сенаждa, витаминтай ногоон гурил гаргадаг агрегатда эльгээнэ. Һүүлэй үедэ колхозой тэжээл бэлэдхэгшэд силос даралгаа эршэтэйгээр ябуулна. Тэдэнэр шэмэтэ тэжээл нөөсэлхэ даабаряа холо үлүүлнэ.

Ц. СПИРИДОНОВА,
колхозой экономист.

ТАСС ШЭНЭ ҺОНИН

СОФИДА БАЯРАЙ СУГЛААН БОЛОБО

СОФИ. Сентябриин 8. (ТАСС). Болгариин социалис революциин 40 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаан эндэ болобо.

БКП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, НРБ-гэй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Т. Живковые, БКП-гэй болон НРБ-гэй правительствын бусад хүтэлбэрилэгшэдые, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь М. С. Горбачев түрүүтэй совет партийно-правительственна делегацине, аха дүү бусад социалис оронуудай делегацинуудые суглаанда хабаадагшад нэрьемэ альга ташалгаар уттаба.

Т. Живков элидхэл хэһэн байна. Орон бүхэнэй түүхэдэ өөрын гайхамшагта үдэрнүүд байдаг гэжэ тэрэ хэлээ. 1944 оной сентябриин 9 Болгариин иимэ агүүехэ үдэрынь болодог юм. Шиидхэхы туһаламжынь ашаар бидэнэй эрхэ сүлөөгөө түйлаһан илагдашагүй Совет Армида, Советскэ Союзай хүбүүд басагадта манай аха дүү ёһоной баяр баясхалан хүргэхэ, талархалаа мэдүүлхэ байнабди. Социализмын дэлхэйн байгуулалтада НРБ-гэй хабаадалга, социалис хани харилсаата оронуудтай, нэн түрүүн манай агүүехэ аха ба союзник Советскэ Союзтай хани барисаатай, харилсаа холбоотой байһамнай манай амжалтануудай гол нүхэсэлнүүдэй нэгэниинь болодог юм, гэжэ үгэ хэлэгшэ онсолон зааба. Үнгэрһэн жэлнүүдтэ, илангаяа Болгариин ба Советскэ Союзай хоорондохи бүхы талын харилсаа холбоое гүнзэгырүүлхэ талаар БКП-гэй ба КПСС-эй хамтын хараа шугамай эсэстэ манай оронууд бүри дүтэ болоо юм. Тэдэниие һалгааха шадалтай хүсэн газар дэлхэй дээрэ байхагүй.

Удаань М. С. Горбачев үгэ хэлэбэ. Ажал хэрэгээрээ, бэлиг талаангаараа, шэн зориггоороо социалис Болгариие жэлһээ жэлдэ хүгжөөжэ байһан болгар коммунистнуудта, бүхы болгар арадта үнэн зүрхэнэй амаршалгануудые дамжуулхые КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Константин Устинович Черненко бидэнэртэ захяа һэн гэжэ тэрэ хэлэбэ. Экономическа болон социальна хүгжэлтэ дэбжэлтын бүри үндэр шатануудаар аха дүү оронууд найдамтайгаар дабшана. СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай дээдэ тушаалтадай Экономическа зүблөөн энээнэй шэнэ гэршэ болоо һэн. Хамтын шэнжэлгын үндэһөөр партинуудай мүнөөнэй шатадахи хараа шугамые, социалис экономическа нэгэдэлые улам гүнзэгырүүлхэ тодорхой арга замуудые, аха дүү гүрэнүүдэй ажахын талаар харилсаа холбооной гол шэглэлнүүдые тэрэ тодорхойлһон байна.

Манай орон тухай хэлэхэ болоо һаа, мүнөөнэй уласхоорондын байдалай эгээл шухала асуудалнуудаар Советскэ Союзай хараа шугамынь нүхэр К. У. Черненкын «Правда» газетын асуудалнуудта үгэһэн харюунууд дотор тодоор ба үнэншэмөөр дахин найруулагдаа гээшэ, гэжэ үгэ хэлэгшэ саашань хэлэбэ. Хүсэ хэрэглэжэ, империалис баалалга хэжэ, бидэнэртэй хөөрэлдэхэ гэһэн һэдэлгыень бидэ буруушаанабди, саашадаашье буруушаахабди. Ёһын тэдысэ хөөрэлдөөнүүдые хэжэ, арадуудые мэхэлэлгэдэ бидэ хабаадахагүйбди. Бүхы оронуудай ба арадуудай аша туһые болон аюулгүй байдалые хараада абаһан хэлсээнүүдые түйлалгада шэглүүлэгдэһэн томоотой ба үнэн сэхэ хөөрэлдөө хэхээр СССР бэлэн юм.

Социалис хани харилсаата оронуудай нэгэдэлые бэхижүүлхын, һүр хүсые ба уласхоорондын нүлөөе ехэдхэхын, үеһөө үедэ революционно уг залгамжалгые хангахын, манай арадуудай түүхэтэ хуби заяанай нэгэ байлгын мэдэрэлые батадхахын тулада бидэ бүхы юумэ хэхэ байнабди, гэжэ үгынгөө түгэсхэлдэ М. С. Горбачев онсолон зааба.

БОЛГАР АРАДАЙ ҺАЙНДЭР

СОФИ, сентябриин 9. (ТАСС). Һайндэрэйхеэр шэмэглэгдэн гоёогдоһон Сентябриин 9-нэй нэрэмжэтэ талмай дээрэ Болгариин социалис революциин 40 жэлдэ зорюулагдаһан сэрэгэй парад ба ажалшадай жагсаал болобо.

БКП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, НРБ-гэй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Т. Живков, Болгариин Коммунис партиин ба правительствын бусад хүтэлбэрилэгшэд, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь М. С. Горбачев түрүүтэй совет партийно-правительственна делегаци, бусад социалис ба хани барисаата оронуудай делегацинуудай хүтэлбэрилэгшэд Георгий Димитровэй Мавзолейн трибуна дээрэ зогсонод.

Болгариин Арадай армиин бүхы түрэлэй сэрэгүүдэй түлөөлэгшэд, мүн тэрэшэлэн ороной зэбсэгтэ хүсэнүүдэй хангагдадаг мүнөөнэй һүр хүсэтэ техникэ трибунын урдуур гарана.

Удаань ниислэлэй ажалшадай баярай жагсаал болобо. Советскэ Союзай болон социалис хани харилсаата бусад оронуудай арадуудтай эбдэршэгүй хани барисаа ба харилсаа холбоогоо бүхы талаар бэхижүүлхээр эрид шиидэнхэй байһан тухайгаа тэрээндэ хабаадагшад мэдүүлһэн байна.

* * *

Совет партийно-правительственна делегациин толгойлогшо М. С. Горбачев болгар-совет хани барисаанай бүгэдэ арадай комитедтэ Ажалай Улаан Тугай орден барюулба. Болгар-совет хани барисаанай түлөө хүдэлөөнэй бүлэг ветеранууд совет шагналнуудта баһал хүртэһэн байна.

Шагналнуудые барюулгада зорюулагдаһан митинг дээрэ үгэ хэлэхэдээ, КПСС-эй Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй үмэнэһөө К. У. Черненкын зүгһөө болгар-совет хани барисаанай түлөө хүдэлөөнэй эдэбхитэдые, ветерануудые, бүхы хабаадагшадые үндэр шагналаарнь М. С. Горбачев халуунаар ба үнэн зүрхэнһөө амаршалба.

Советскэ Союзай ба Болгариин арадуудай хоорондохи хани барисаан хадаа үе сагаар шалгагданхай, хамтын тэмсэлдэ хатуужанхай юм гэжэ С. М. Горбачев онсолон тэмдэглэбэ. Бидэ тэрэниие гамнахал, арьбадхахал болонобди. КПСС-эй болон БКП-гэй хоорондохи нягта, саг үргэлжэ үргэдэжэ байгаа харилсаата ябуулга хадаа энэ хани барисаанай хүгжөөгшэ түгэс хүсэн мүн. Манай партинуудай эбдэршэгүй холбоон хадаа болгар-совет харилсаануудай мүнөөнэй ба ерээдүйн бата байлгын лаб найдамжа гэжэ бидэ тоолонобди.

ШАГНАЛ

Партийна, совет болон ажахын органуудта удаан саг соо аша үрэтэйгөөр хүдэлһэнэйнь түлөө, түрэһөөр 50 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, арадай депутадуудай Хойто-Байгалай районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо Алексей Терентьевич Акимовые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба.

* * *

Партийна болон совет органуудта, арадай гэгээрэлэй болон техническэ мэргэжэл олгодог һуралсалай зургаануудта удаан саг соо аша үрэ ехэтэйгээр ажаллаһанайнь түлөө, түрэһөөр 60 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, РСФСР-эй Уран зурагай фондын Буряадай отделениин уран һайхан-үйлэдбэриин мастерскойнуудай директор Иван Петрович Сутиинние Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба.

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

ОЛОНОЙ ОРОЛДОЛГО АШАТАЙ

Түрэл Коммунис партиингаа XXVI съездын, мүн КПСС-эй ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, тэрэшэлэн КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр К. У. Черненкын хэлэһэн үгэнүүд доторхи ажаглалта болон заабаринуудые хүтэлбэри болгожо, манай совхозой ажалшад урдаа табигдаһан зорилгонуудые, абаһан социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө хам оролсон хүдэлжэ байна.

Ажахын гол һалбари болохо мал ажалые саашадань түргэнөөр хүгжөөхын тула түбхын түрүүн элбэг ехэ, элдэб янзын, эрхим шанартай үбһэ тэжээл бэлэдхэжэ абаха гээшэ эгээл шухала гэжэ тоолодогбди.

Тиимэһээ энээнние бэелүүлхэ хэрэгтэ хамаг хүсэеэ, арга боломжоёо элсүүлнэбди. Энэ жэлдэ түсэбэй ёһоор 19 мянга шахуу центнер үбһэ хүряажа абаха даабаримнай 1355 центнерээр үлүүлэн дүүргэгдэбэ. Энэ үбһэнэй 35 процентынь нэгэдэхи сортын, 36-иинь хоёрдохи, 9-иинь муу шанартай, бэшэниинь гурбадахи сортоор абтаһан байха юм. Гэхэтэй хамта 1620 тонно эрхим шанартай сенаж, мүн 2812 тонно силос дарагдаба. Мүн 400 тонно ногооной витаминтай гурил бэлэдхэгдээ. Энэмнай хараалагдаһан түсэбһөө 100 тонноор ехэ болоно.

Нийтын адууһа малда хүсэд хүрэмөөр тэжээл суглуулжа абаха хүдэлмэрине тэжээл бэлэдхэлгын бээс даа һан тусхай цех амжалтатайгаар бэелүүлээ гэжэ тэмдэглэхээр. Энээнние үнинэй коммунист Борис Раднасвич Санжимитыпов хэдэн жэлдэ хүтэлбэрилнэ. Тус цехэй сабшалан һайжаруулгын отрядай мэдэлдэ газар, бүхы хэрэгтэй оньһон техникэ, дүй дүршэлтэй механизаторнууд үгтэнхэй. Тэдэнэй хүсөөр түхэреэн жэлэй туршада сабшалан дээрэ ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ. Жэшээнь, энэ отряд 1206 гектар сабшалангые даажа абаад, тэндээ бүхы шухала хүдэлмэрние бүтээдэг юм. Гадна 700 гектар дээрэнь олон жэлэй таримал ногоон ургуулагдана. Эдэнэйнь 1500 гектар талмайһаа үбһэн хуряагдадаг. 86 гектарһаань таримал ногооной үрэһэн сохигдожо абтаад, бэшэн дээрэһээнь сенажай ногоон намаа суглуулагдадаг юм.

Үнгэрэгшэ үбэлэй, хабарай һарануудта сабшалан дээрэ 1000 гаран тонно наг шэбхэ, 540 тонно минеральна үтэгжүүлгэ гаргагдажа тараагдаһан, 400 гаран гектар сабшалангай хүрьһэн борнойлогдоһон, зөөлэрүүлэгдэһэн, үндэһөөрөө һайжаруулагдаһан байна.

Энэ ехэ харюусалгатай хүдэлмэри механизаторнууд Чимит-Доржо Санжижапов, Георгий Иванов, Шираб Санжижапов, Гунга-Нимбу Цырендылыков, Дашинима Содномов, Лубсан-Цырен Лундуков, луговодууд Ганжур Бадмаев, Цыбикжап Жимбеев гэгшэдэй хүсөөр һайн шанартайгаар бүтээгдээ гэжэ онсолон тэмдэглэхээр.

Ажахы доторнай үнгэрэгшэ зундаа үбһэ хүряалга дээрэ 6 звено хүдэлбэ. Тэдэнэй хоёрынь хүсэд оньһожоруулагдаһан, хүсэтэ техникээр хангагдаһан байгаа. Тэдэнэй нэгыень Бальжинима Жамбалович Дубшанов хүтэлбэрилнэ. Тэрэнэй даагаг звенодо 606 гектар сабшалангай газар даалгагдаһан юм. Эндэхи үбһэшэд үнэн шударгыгаар хүдэлжэ, хамтадань 7390 центнер ургаса хуряажа абаа. Тэрэнь түсэбөөр хараалагдаһанда орходоо 160 центнерээр ехэ болоно. Мүнөө тэндэхи сабшалан дээрэ үбһэ хүряалгань үшөөл үргэлжэлүүлэгдэһээр. Тиимэһээ газар дээрэ ургаһан ногоое юушье үлөөнгүй сабшажа, хүряажа, түсэбөө холо үлүүлхэ аргатай. Энэ звеногой гэшүүдэй дундаһаа Гунга-Нимбу Цырендылыков, коммунист Мансур Фатыков гэгшэд үбһэ сабшалга, хүряалга дээрэ онсо шалгарна.

Совхозой үбһэшэдэй нүгөөдэ оньһожоруулагдамал звенонь үнинэй механизатор, Ажалай Улаан Тугай орденто Чимит-Доржо Ринчинович Санжижапов хүтэлбэрилдэг. Тус коллектив 16 хүнһөө бүридэнхэй, бүхыдөө 8 тракторта, бусад техникэтэй юм. Даажа абаһан оньһон техникээ шадамараар, бэрхээр, бүтээсэ ехэтэйгээр хэрэглэн, тэдэнэр мүн лэ үбһэ хуряажа абаха түсэбтэ даабаря амжалтатайгаар дүүргэжэ байна.

Зун-намарай туршада витаминтай ногооной гурил бүйлүүлхэ агрегадай коллектив баһал ехэ хүдэлмэри бүтээгээ. Түрүүшээр тэндэ хүдэлжэ байһан механизаторнууд халаахайн ногоон набша намаа сабшажа, 46 тонноһоо бага бэшэ витаминтай ногооной гурил бэлэдхэһэн байна. Удаань таримал ногоогоор баһал ехэ гурил гаргаа. Эндэ халаанай машинистнар Түмэр Содномов, Ринчин-Бал Дашиев, механизаторнууд Николай Дураков, Жаргал Дашинимаев, Дондок Жамбалов, хүдэлмэришэд Намжил Цыренжапов, Владимир Цыдыпов гэгшэд оролдосотой ажалаараа шалгарна.

Нийтын адууһа малда үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хэрэгтэ малшадшье арга шадалаараа хабаадалсаа. Улаахан-Аралай һү һаалиин фермын коллективэй гэшүүд бригадир Владимир Цыренбальжирович Будажаповай хүтэлбэри доро тусхай звено болоод, малдаа эдюулхын тула өөһэдын хүсөөр 3120 центнер үбһэ сабшажа абаба. Иимэ жэшээнүүд олон. Тусхайлбал, хашарагуудые харууһалдаг малшан Ендон-Жамса Батуевич Чимитдоржиев байһал багахан звено эмхидхээд, гүүртынгээ малда хүсэд хүрэхэ үбһэ абажа шадаа. Тэжээл бэлэдхэлгын хонишодой звеное Владимир Самбуевич Содномдоржиев хүтэлбэрилнэ. Тус коллективтэ 140 гектар сабшалан даалгагдаһан юм. Тэдэнэр энээхэн газар дээрэһээ 1340 центнер үбһэ хуряажа абаха түсэбөө һаяар дүүргэхэнь. Тиин ажахын хонишод, малшад, һаалишад ниитынгээ адууһа малда хүсэд хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хэрэгтэ хамаг хүсэ шадалаа элсүүлэн зорюулна гээшэ.

Нийтын, хубиингшье малай эдихэ үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хэрэгтэ ажалшадай эдэбхи үүсхэлые элсүүлэн бадаруулха, тэдэнэй дунда социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ тушаа совхозой дирекци, партком, профсоюзай болон комсомолой эмхинүүд бага бэшэ юумэ хээ гэжэ хэлэхэ үндэһэн бии. Тэжээл бэлэдхэлгын коллективүүдэй хоорондо дэлгэрһэн мүрысөөнэй дүнгүүд саг болзортоо согсологдон гаргагдажа, олоной анхаралда табигдадаг, һайн үрэ дүн түйлагшад һайса урмашуулагдадаг байна.

Гэхэтэй хамта энэ зундаа урда жэлнүүдэйхидэ орходоо үбһэ хүряалгые арбаад үдэрөөр урид эхилжэ, эхинһээнь габшагай шайгаар ябуулһан байнабди. Тиин хээрын ногооной шэмэтэй, сэсэгтэй байхада һайн шанартай үбһэн богони болзор соо хуряагдажа абтаа гээшэ.

Манай совхоздо бүхыдөө 1200 гаран эбэртэ бодо мал, 9000 шахуу хонид, 200 гаран адуу морид харууһалагдана. Тэдэнээ нэгэшье гарзалуулангүй тобир таргаар ондо оруулха, тэдэнһээ ашаг шэмэ ехээр абаха гээшэ ажахын бүхы малшадай, мэргэжэлтэдэй шухалын шухала зорилго байһаниие ойлгонобди.

Гэбэшье манай хүдэлмэридэ дутуу дунданууд, шиидхэгдээгүй асуудалнууд, хүндэ хүшэр ушарнуудшье үшөөл дайралдана. Жэшээнь, мяха, һү, ноохо гүрэндэ худалдаха түсэбтэ даабаринуудай муу бэшээр дүүргэгдэжэ байһаашье, эндэ хүсэд хэрэглэгдээгүй арга боломжо үшөөл бии. Илангаяа малаймнай ашаг шэмэ бага байһаар. Эхэ хониһоо хурьгад үсөөн абтана. Тиимэһээ үбһэ тэжээл элбэгээр бэлэдхэхын хажуугаар, тэрэнэй шанарыень эрид һайжаруулха гэжэ оролдонобди.

Саашадаа бэлэдхэгдэһэн үбһэ тэжээлые үбэлжэлгын түрүүшын үдэрһөө бодомжотой зүбөөр гаргашалха, һайнаар бүйлүүлхэ, шанаржуулха хэрэгтэ гол анхарал хандуулхабди.

Тэрэшэлэн мал ажалдаа һайн үрэ дүнгүүдые түйлахын тула бүхы хүдэлмэреэ эрид һайжаруулха, үйлэдбэридэ шэнэ түрүү онол аргануудые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ, хүн зоноо зүбөөр эмхидхэн хүдэлгэхэ ёһотойбди. Тобшолон хэлэбэл, гээгдэнги тоотой байһан энэ һалбаряа урагшань татахын тула бүхы хэрэгтэй юумэ хэхэ сагнай ерээ. Энээнние совхозой бүхы ажалшад һайн ойлгоно.

А. БУГАТОВ,
Хэжэнгын районой Могсохоной совхозой директор.

МАЛ АЖАЛ — онсо шухала һалбари

ҮҮЛТЭРЫЕНЬ ЭРИД ҺАЙЖАРУУЛХА

Шэлэмэл һайн үүлтэрэй, ашаг шэмэ ехэтэй үхэр малые зүбөөр үсхэбэрилжэ, тэдэниие һүрэг соо олон болгожо шадаал һаа, харууһа, тэжээлэйнгээ гаргашые харюулха, продукци элбэгээр үгэхэ байна ха юм.

Энэ талаар манай Буряадай республика дотор бага бэшэ хүдэлмэри ябуулагдана гэжэ согсолон тэмдэглэхээр. Жэшээлхэдэ, һү ехэтэй симментал үүлтэрэй үхэрнүүдые олон болгохын тула ехэ оролдолгын гаргагдаһанай ашаар мүнөө колхоз, совхозуудаймнай һаалиин малай 15,4 процентнь һайн үүлтэрэй үнеэд болонхой. Гансахан арбан нэгэдэхи табан жэлэй үнгэрһэн гурбан жэлдэ үүлтэртэ малай тоо хоёр дахин шахуу олошоруулагдаа. Ашаг шэмэ ехэтэй үүлтэртэ мал үсхэбэрилдэг фермэнүүд жэл бүри олон боложо байна.

Хэнэйшье мэдэһээр, эрхим һайн үүлтэртэ малые олон болгохо, дэлгэрүүлхэ талаар республика дотор жэл бүри үнгэргэгдэдэг заншалта болоһон аукцион-выставкэ эндэ ехэхэн үүргэ дүүргэнэ. Эгээл шэлэмэл һайн, гол түлэб элита-рекорд классай үхэрнүүд олоной үзэмжэ-хаалгада табигдадаг юм. Тэдэнэй һайнуудыень ажахынууд худалдажа абаад, үсхэбэридэ табижа, һүрэг малайнгаа үүлтэрые һайжаруулна гээшэ. Энээнэй ашаар ажахынуудта һү ехээр үгэдэг үнеэд, гунжад олон болгогдоно.

Энээнтэй хамта манай республикын түрүү ажахынууд болон фермэнүүд, Россин Федерациин, Украинын ССР-эй зарим область, хизаарнуудһаа һайн үүлтэрэй мал худалдан абажа, нютагай эрхэ байдалда тааруулан үсхэбэрилдэг болонхой. Ондоо тээһээ асарагдаһан эрхим һайн үүлтэрэй малые зүб харууһа, тэжээлдэ байлгаад үсхэбэридэ табихада, тэдэнһээ гараһан түлнүүдынь манай эндэхи байгаалиин эрхэ байдалда тааруу, ашаг шэмэ ехээр үгэдэг мал болодог байна. Жэшээнь, Бэшүүрэй районой Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхоз, Кабанскын шубуунай фабрика һаалиингаа малай үүлтэрые һайжаруулһанай ашаар мүнөө үнеэдэйнгээ тус бүриһөөнь жэлдээ дунда зэргээр 3000 килограммһаа дээшэ һү һаадаг болоо бшуу.

Мүнөө манай республикада 151 ажахы симментал үүлтэрэй үхэрнүүдые үсхэбэрилнэ. Тэдэ ажахынуудта эрхим үүлтэрэй мал үсхэбэрилдэг тусхай мэргэжэлтэй племенной фермэнүүд бии болгогдожо байна.

Саашадаа тиимэ племенной фермэнүүдые улам олон болгохо, тэрэнэй үндэһөөр ашаг шэмэ ехэтэй эрхим үүлтэрэй мал бүри олошоруулха гээшэ шухала зорилгонуудай нэгэн болоно. Тиимэһээ Буряадай АССР-эй Хүдөө ажахын министерствын, республикын гүрэнэй племнэгэдэлэй үүсхэлээр энэ жэлдэшье үүлтэрэй малай аукцион-выставкэ үнгэргэгдэхөөр бэлдэгдэжэ байна. **Тиимэ аукцион-выставкэ байгша оной октябриин 5-да Улаан-Үдэ хотодо, М. Горькиин нэрэмжэтэ посёлогтохи гүрэнэй племнэгэдэлэй үйлэдбэриин бааза дээрэ нээгдэхэнь.**

Колхоз, совхозуудай симментал үүлтэрэй үхэрнүүдые үсхэбэрилдэг племенной гэжэ нэрэ солотой болоһон фермэнүүдэй, мүн тиимэ нэрэдэ хүртэхөөр фермэнүүдэй эрхим һайн классай гэжэ тодоруулагдаһан мал тэрэ аукцион-выставкэдэ табигдаха юм. Тэрэшэлэн үүлтэртэ мал худалдажа абахаар Эрхүүгэй, Шэтын, Амарай областьнуудай, Якутай АССР-эй ажахынуудай мэргэжэлтэд ерэжэ хабаадалсахаар хүлеэгдэнэ.

Байгша ондо аукцион-выставкэдэ хабаадалсаһан ажахынуудһаа жэлдээ 3000-һаа 5000 хүрэтэр килограмм һү үгэдэг үнеэдэй түл — хашараг болон буруу бухануud, эмэ хашарагууд, гунжад асарагдаха байна. Бүхыдөө 500 гаран үүлтэртэ эмэ хашараг, гунжад, 180—190 буруу, хашараг бухануд энээндэ табигдахань. Үнгэрһэн жэлнүүдтэ болоһон аукцион-выставкэдэ Мухар-Шэбэрэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой, Кабанскын районой Байгалай, мүн Улаан-Үдын районой Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахынуудай, Ербановай нэрэмжэтэ хүдөө ажахын техникумэй, Сэлэнгын районой XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой асарһан үхэрнүүд үндэр сэгнэлтэдэ хүртэдэг, наймаандашье һайса гаргагдадаг байгаа. Эрхим һайн, дээгүүр классай гэжэ сэгнэгдэһэн малай гол сэн дээрэнь үшөө 30—50 хүрэтэр процент нэмэлтэтэйгээр худалдагдадаг.

Һайн үүлтэрэй малые аукцион-выставкэдэ табиха гээшэ племенной хүдэлмэриин дүй дүршэлые дэлгэрүүлхэһээ гадна, энэ шухала хэрэгые саашадань бүри үргэнөөр, зүбөөр эрхилхэ арга замые заажа үгэнэ. Юуб гэхэдэ, энэмнай племенной хүдэлмэриие һайнаар эмхидхэһэнэйнь түлөө ажахынуудые бодотоор урмашуулха, энээнэй экономическа ашаг үрые дээшэлүүлхэ арга олгоно бшуу.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй байгша оной мартда абаһан шиидхэбэриин ёһоор үүлтэртэ үхэрнүүдые худалдан абалгын гүрэнэй сэн дээшэлүүлэгдээ. Хэрбээ энээнһээ урагшаа һайн үүлтэрэй эмэ хашараг бүхэн 800—900 түхэриг сэндэ хүрэдэг һаа, мүнөө тэрэнь 1300—1600 түхэриг хүрэтэрөө дээшэлүүлэгдээ, буруу хашараг бухануудай тус бүриин сэн урданайхиһаа 500—600 хүрэтэр түхэригөөр үнэтэй болгогдоо.

Иигээд ерэхэдээ, һайн үүлтэрэй мал үсхэбэрилхэ, тэдэниие олон болгохо гээшэ тон ехэ удха шанартай, ажахы бүхэндэ хабаатай асуудал болоно. Гэхэтэй хамта республикын зарим ажахынууд иимэ аукцион-выставкэдэ оройдоо хабаададаггүйнь харууһатай. Гадна малайнгаа үүлтэрые эрид һайжаруулха, ашаг шэмыень ехэ болгохо шухала хэрэгые хүсэд тооногүй, удха шанарыень бодомжолноггүй гэхээр. Жэшээнь, Улаан-Үдын районой «Сэлэнгэ», Яруунын районой Тулдуунай, Нарһатын совхозууд, Бэшүүрэй районой «Победа» колхоз гэхэ мэтэ ажахынуудые тэдэнэй тоодо нэрлэжэ болоно.

Малай үүлтэрые һайжаруулха, эрхим һайн үүлтэрэй, бэеэр томо тобир, ашаг шэмэ ехээр үгэдэг үхэрнүүдые олошоруулха хэрэгтэ ажахы, фермэ бүхэн хабаадаха зэргэтэй ха юм.

Л. ХАРДАЕВ,
Буряадай гүрэнэй племнэгэдэлэй үүлтэртэ мал худалдалгын таһагай начальник.

Ороhо таряа хуряалгын манай транспортна комплекс хоёрдохи жэлээ хамтын подрядай гуримаар хүдэлжэ байна. Мүнөө жэл оройшог, сентябрь гараһан хойно таряагаа хуряажа эхилээ гэбэшье, богони болзор соо ургасаяа абажа шадаха ёһотойбди. Ушар юуб гэхэдэ, ажалай бүтээсэ эрид дээшэлүүлхэ түрүү онол архануудые нэбтэрүүлһэн байнабди.

Нэгэдэхеэр. Хүдэлмэриин сагые зүбөөр хэрэглэхын түлөө халаан хоорондо комбайнернуудай бээ бэээ һэлгэхэ вахтова гурим туршажа эхилбэбди. Гурба-дүрбэн часай турша соо штурвалда ябаһан комбайнерые амаруулхын тула тэрэнэй нүхэрынь саашадаа комбайнииень жолоодохо юм. Манай таряа хуряалгын транспортна комплексдо арбан комбайн хүдэлгэгдэнэ. Харин вахтануудай бүридэлдэ арбан табан комбайнер оролсоно. Саг үргэлжэ штурвалаа һэлгэлсэн хүдэлхэдөө, тэдэнэр эсэнгүй, бүтээсэ ехэтэйгээр, һайн шанартайгаар ажаллана ха юм. Ажалһаа сүлөөлэгдэһэн таряашадай амарха зохид эрхэ байдал манай Далайтанай полевой стан дээрэ түхеэрэгдэнхэй. Вахтаяа тушааһан комбайнернууд тэрэ гэһээр банида орохо аргатай. Урданайхи шэнги халаан хоорондо механизаторнууд олоороо столово соо суглархагүй, харин сэмүүн үсөөнөөрөө хооллохо аргатай болонхой. Мүн дураараа нэмэри эдеэ хоол абаха гэбэл, столовын хажуудахи буфет-магазинһаа тусхай талоноор абахада хамаагүй. Станай улаан булан соо телевизор, номой библиотекэ, шатар гэхэ мэтэнүүд бии. Вахтын гуримаар түрүүшын үдэрнүүдтэ хүдэлһэн манай механизаторнууд шэнэ онол аргые ехэтэ һайшаагаа.

Хоёрдохёор. Хадагдаһан ороhо таряа таһалгаряагүй комбайнһаа сүлөөлхэ, үсөөн транспортаар зөөхэ порционно гурим хоёрдохи жэлээ хэрэглэнэбди. Урзанда отделениин агроном байхадаа, таряа хуряалгын үедэ автотранспортын хүдэлмэри тушаа хододоо һанаагаа зобожо, үдэр бүри шахуу жолоошодтой арсалдаха, хэрэлдэхэ баатай болодог һэмди. Юуб гэхэдэ, гол түлэб Сэлэнгын автотранспортна предприятиин жолоошод таряа хуряалгада хабаададаг байхадаа, комбайнернуудай ажалай ая гуримые хараада абангүй, харин өөһэдынгөө графигаар хүдэлхэбди гэлсэгшэ бэлэй. Тохой һуурианда байратай эдэ жолоошод оройтожо тарялан дээрэ ерэдэг, үдэшэ эртэхэн гэртээ хариха гэжэ яарадаг байһан. Автотранспортын иимэ хүдэлмэриһөө дулдыдажа, комбайнууд бүтээсэ багатайгаар ашаглагдадаг байгаа бшуу. Арбан автомашина манай отделениин комбайнуудта даагдаһан байбашье, заримдаа ороhо таряа бункерһаа сүлөөлжэ үрдидэггүй һэн. Комбайн бүхэндэ нэгэ автомашина даалгагдадагшье һаа, тэрэнэй тоог хүрөөд ерэхэ хоорондонь бункер дүүрээд, комбайнер таряа зөөдэг машинаа хүлеэжэ байха баатай болодог бэлэй.

ШЭНЭ АРГА ХЭРЭГЛЭНЭ

Нёдондо бидэнэр Мухар-Шэбэрэй таряашадай жэшээгээр порционно гурим таряа зөөлгэдэ хэрэглэжэ эхилээ һэмди. Автотранспорт огто хэрэглэнгүй, харин тракторай тэргэнүүдээр ороhо таряагаа зөөдэг болообди. Энэ онол арга тухай тодорхойгоор хэлэхэдэ болоно.

Далайтанай манай бригадада мянган гектар тарялан даалгагдаһанхай юм. Хуряагдаха поли зургаан хэһэг талмай богожо хубааридаад, участок бүхэндэ хүдэлхэ хуряалгын транспортна звенонуудые бүридхэһэн байнабди. Ганса участок дээрэ анха түрүүн нэгэ комбайнаар хадажа туршахадаа бункер соо ороhо тарянай хэды сагай туршада дүүрэдэгыень тодорхойлообди. Ушар иимэһээ дүүрэхэ багтань багтаасатай тракторай тэргэ табинабди. Тиигэжэ комбайнаа зогсоонгүйгөөр ябуулнабди. Үшөө хэрэгтэй болоо һаань, хоёрдохи тэргэ табихада өөрэгүй. Иимэ гуримаар комбайнууд хойно хойноһоо ябажа, эгээл бункер дүүргэгдэхэ газарта табигданхан тэргэнүүдтэ ороhо тарягаа гоожуулжархеод, саашаа таһалгаряагүй ябана гээшэ. Хуряалгын-транспортна комплексын арбан комбайнда мүнөө жэл зургаан тэргэ бэлэдхэгдээ. Тус тэргэнүүдэй борт ханануудынь үндэр болгогдоһон, ороhо гээхэгүйгөөр һайнаар түхеэрэгдэнхэй. Мөөртэй хоёр трактор эдэ тэргэнүүдые полиин тодорхой газарта тодходог, харин дүүрэн болоходонь, тэрэнээ шэгтагалаад, анха түрүүн полиин хажууда гаргаһанай удаа, хоёр зэлжээтэ тэргэ комбайнай ороhо буулгаха газарта абаашажа табина. Дүүргэгдэһэн хоёр тэргэеэ холбоод, тоог дээрэ абаашажа буулгаха гуримтай.

Ямар комбайнер хэды бункер таряа буулгааб гэжэ тодорхоилхын тула тусхай номертой тэргэ бүхэнэй бортдо үлгөөтэй сумка соо өөрынгөө нэрэ тэмдэгтэй талон орхино. Тэдэ талонуудые тоог дээрэ таряа шэгнэжэ абадаг хүн суглуулаад, звеногой хүн бүхэнэй ажалай бүтээсые мүнөөхи талонуудай тоогоор тодорхойлно.

Порционно гурим хэрэглэһэнэй ашаар манай бригада нёдондо хараалһан болзорһоо арбан хоногоор урид таряа хуряалгаяа дүүргээд, хүршэ Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо туһалаа һэмди.

Мүнөө жэл ургаса хуряалгын түрүүшын үдэрһөө манай механизаторнууд бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлжэ байна. Табан мянга гаран центнер ороhо таряа хадажа, нёдондоной дүнгөөр совхозой чемпион болоһон Лудуп Будажапов, түрүү комбайнер Евгений Санжанов гэгшэд үдэр бүри 18—19 гектар газарта таряа сабшажа, баал болгоно. Хадагдаһан таряа зөөхэ комплекс мүнөө эмхитэйгээр хүдэлнэ.

Д. РАДНАЕВ,
Сэлэнгын районой Тельманэй нэрэмжэтэ совхозой таряа хуряалгын-транспортна комплексые даагша.

Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинадай аппаратна цехтэ ажалша бэрхэ хүнүүд олон даа. Тэдэнэй нэгэн— Мария Ивановна Козлова хубиингаа табан жэлэй даабарине нёдондо дүүргэһэн юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: М. И. Козлова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

МАНАЙ ҮҮСХЭЛШ…

Итанцын леспромхозой коллектив арбан нэгэдэхи табан жэлэй дүрбэдэхи жэлэй даабарине оолзорһоонь урид дүүргэхэ гэһэн уялга абаад, жэлэй эхинһээ эдэбхи үүсхэл гарган, эршэтэй шангаар хүдэлжэ байна. Ондо модо бэлэдхэгшэд, автомашинануудай жолоошод, инженерно-техническэ мэргэжэлтэд үйлэдбэридэ оли байгаа арга боломжонуудаа шадамар бэрхээр хэрэглэжэ, бага гаргашатайгаар, модо ехээр бэлэдхэжэ, даабари болон уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэхэ гэжэ яһалал оролдоно.

Леспромхозоймнай үнинэй хүдэлмэришэн В. Н. Филатов табан жэлэйнгээ даабарине дүрбэн жэлэй туршада дүүргэхэ гэһэн үүсхэл гаргаа бэлэй. Энэ үүсхэлыень хүдэлмэришэднай бултадаа һайшаан дэмжээ юм. Эдэнэр халаан бүриингөө даабарине холо үлүүлхэ гэһэн хүсэл эрмэлзэлтэйгээр дундаа мүрысэнэ. Трактор, машинануудаа миин байлгангүйгөөр хоёр гурбан халаанай туршада ашаглаһан хүдэлмэришэд даабаряа ходоодоо үлүүлжэ, олоной дундаһаа шалгарна.

Үүсхэл гаргаһан В. Н. Филатовай коллектив һара, квартал, жэл бүриингөө даабари амжалтатайгаар дүүргэнэ, «Забайкаллес» нэгэдэлэй захиргаанай, КПСС-эй Прибайкалиин райкомой, леспромхозой дирекциин, партиина, профсоюзай органзацинуудай зүгһөө Хүндэлэлэй грамотануудаар, үнэтэ бэлэгүүдээр олон удаа урмашуулагдаа. В. Н. Филатов модо бэлэдхэхэ хүдэлмэридэ олон жэлэй туршада ажаллажа, баян дүршэлтэй болоһон үнэн сэхэ, ажалша бэрхэ хүн ааб даа. Хүдэлмэришэдэйнгөө урда шанга эрилтэ табидаг, залуушуулые зүбөөр һурган хүмүүжүүлдэг. Ажалай, үйлэдбэриин, технологическа журамуудые шангадхаһанай ашаар лэ тус бригадын коллектив үдэр бүриингөө даабари холо үлүүлжэ, эрхим түрүү ажалаараа суурхажа байнхай. В. Н. Филатовай хүтэлбэрилдэг томодхогдоһон бригадын коллектив һара бүри 4200 кубометр модо бэлэдхэхэ даабаряа 4500—4600 кубометртэ хүргэжэ, «Забайкаллес» нэгэдэл дотор эгээл һайн үрэ дүн түйлана.

Байгша оной найман һарын дүн гаргаад үзэхэдэ, В. Н. Филатовай бригадын коллектив мүн лэ үндэр бүтээсэ түйлаһан байба. Эдэнэр 33997 кубометр модо бэлэдхэхэ даабаряа 36 мянганда хүргөө.

— Жэлэй дүүрэтэр үшөө 18 мянган кубометр модо бэлэдхэхэбди. Энэ зорилгоёо заатагүй бэелүүлхэ байхабди, — гэжэ В. Н. Филатов хэлэдэг. Энэ түрүү хүдэлмэришэнэй хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив үгэдөө хүрэхэшье байха даа. Табан жэлэйнгээ даабарине жэлэй һүүл багаар түгэсхэхэ дүүрэн арга шадалтай.

Манай леспромхозой үнинэй хүдэлмэришэн А. Н. Прибытковэй хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив 12 хүнһөө бүридэнэ. Энэ коллектив Т-4 түхэлэй трактораа халаан хахадай туршада ашаглажа, муу бэшэ үрэ…

ОРОНОЙ ТАРЯАЛАН, НУГА САБШАЛАН ДЭ…

БАРНАУЛ. Алтайн механизаторнууд хоёрдохи миллион гектарта ороhо хуряажа байнхай. Хадагдаһан талмайн хахадһаа ехэ хубиинь ороhон сохигдоо. Ургаса хуряалгын хүдэлмэри үдэрһөө үдэртэ эршэдэнэ. Шэлдэн хатуу шэниисэ гол түлэб тарижа ургуулдаг Рубцовско-Алейскэ ба болон Кулундын ажахынууд ороhо жэгдэ хуряажа эхилээ.

БРЯНСК. Россин Федераци дотороо эгээл ехэ эндэхи хартаабхын поли дээрэ хуряалгын хүдэлмэри эршэдэнэ. Областиин тарьяшад эртын сортын 25 мянган тонно хартаабха промышленна түбүүдтэ эльгээгээ. Мүнөө хаа хаанагүй «хоёрдохи хилээмэ» хуряалгада һүүлэй бэлэдхэл дүүргэгдэжэ байнхай. Гол түлэб подрядаар хүдэлдэг болоһон звенонуудай хоорондо хуряалгын агрегат бүхэнөөр мянган тонноһоо бага бэшэ хартаабха малтажа абахын тула хүдэлөөн үргэдэнэ.

ТОМСК. Обь шадарай тарьяшадта туһалхые Саратовска областьһоо 300 механизаторнууд ерээ юм. Тэдэнэртэ ороhо хуряалгын шэнэ техникэ үгтөө, ажаһуудалай һайн эрхэ байдал байгуулагдаа. Нютагай тарялан дээрэ шэниисын, хара тарьянай, обёосой, ешмээнэй һайн ургаса ургуулагдаа. Хуряалга-зөөлгын 280 комплекс түхэрэен сүүдхэ соо хүдэлнэ. Тэдэнэр хүйтэнэй эхилтэр 350 мянган гектарай ороhо хуряаха болоно.

КАЗАХ. (Азербайджанай ССР). Азербайджанай Казахска районой ажахынуудай механизаторнууд техникэ ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэнэ. Хамтын подрядай аргаар хүдэлдэг тэжээл бэлэдхэлгын отрядууд гансал эрхим шанартай тэжээл бэлэдхэхэ гэжэ оролдоно. Тиигэжэ даабариһаа гадуур 20 процентээр ехэ шэмэтэй һайн тэжээл нөөсэлэгдөөд байна.

НОВОСИБИРСК. Областиин ажахынууд шэниисэ гүрэндөө худалдажа эхилээ. Мүнөө жэлэй ургаса хуряалгын онсо шэнжэнь гэбэл, прицепүүдые шагтагалһан ехэ ашаанай автомобильнууд олоор хэрэглэгдэнэ. Тэдэниие хүлеэжэ абахын тула элеваторнуудта 60 тонный шэгнүүрнүүд, ашаа үргэхэ ехэ хүсэтэй түхеэрэлгэнүүд нэмэжэ тодхогдоһон байгаа. Машинануудай ябаха графигууд табигданхай. Техникэ бодомжотой зүбөөр хэрэглэхын тула диспетчерскэ пунктнууд байгуулагдаа юм. Заһабарилгын мастерскойнууд хоёр халаанда хүдэлдэг болоо.

ЕРЕВАН. Армениин Араратска голой ороhоной полинууд дээрэһээ һүүлшын комбайнууд гаража ошобо. Оройдоол хүдэлмэриин 5 үдэр соо ургаса хуряалга түгэсхэгдэбэ. Араратска, Октемберянска, Эчмиадзинска болон бусад районуудай олохон ажахынуудта гектар бүриһөө 44 центнер шэлдэн хатуу шэниисэ хуряагдаа. Ширакска талын механизаторнууд ороhо хадажа захалаа. Ахурянска районой тарьяшад гектар бүриһөө дунда зэргээр 35—40 центнер ороhо хуряана.

ВИЛЬНЮС. Литвагай тусхай шэглэлтэй ажахынууд свекло хуряалгын бүхы комбайнуудые заһабарилжа, бэлэн болгобо.

Колхоз, совхозуудай агрономическа албан 300 гаран хуряалга-зөөлгын отряд байгуулаа юм. 20 хоног соо свеклын плантацинууд дээрэхи ургаса хуряаха хараатайгаар хүдэлмэриин графигууд табигдаа.

Ажахынуудай саахарай заводуудтай баталһан хэлсээнүүд «тарялан-заводой цех» гэһэн таһалгаряагүй конвейер эмхидхэхэдэ туһалха юм. Саахарай заводууд өөһэдынгөө транспортаар ургасын ехэнхи хубиие зөөхэ гэһэн уялга абаа. Саахарай свекло зөөхын тула автомашинануудые хубаарилһан агропромой бусадшье предприятинууд энэ хэрэгтэ туһалха байна.

АРХАНГЕЛЬСК. Хара бэшэ хүрьһэтэй нютагуудай эгээл хойто районуудта хартаабха жэгдэ хуряагдажа эхилээ. Архангельска областиин тарьяашад 11 мянганһаа дээшэ гектарай хартаабха малтаха болоно. Илгалгын пунктнууд дээрэһээ худалдаа наймаанай эмхинүүдтэ түрүүшын тонно «хоёрдохи хилээмэн» эльгээгдээ.

ОРДЖОНИКИДЗЕ. Хартаабха жэгдэ хуряажа эхилһэн Хойто-Осетиин колхоз, совхозуудай оньһожоруулагдамал…

...ҮГЖЭЛТЫНГӨӨ ЗАМДА

МНРП-гэй 1-дэхи съездын болоhон байшан совет-монгол ханисаанай музей болгогдожо, 1972 ондо нээгдээ.

КПСС-эй Буряадай обком, республикын Министрнүүдэй Совет Улаан-Үдэ хотодо Забайкалиин арад зоной этнографическа музей нээхэ тухай шиидхэбэри 1968 ондо абаа hэн. Тэрэнэй ашаар манай хизаарта хэр угhаа хойшо ажаhуужа байhан үндэhэ яhатанай байдалай зүйлнүүд үргэнөөр харуулагдаха зэргэтэй болоо. 1970 ондо Улаан-Үдэ шадарай Дээдэ-Онгостой гэжэ газарай 38 гектар талмай дээрэ музейн гол барилганууд хэгдэжэ эхилээд, 1973 ондо Сибириин хизаарта анха түрүүшын музей харагшадайнгаа хүлеэлгэдэ сэлеэ бэлэй. Тиихэдэ 1973 ондо Бабушкин хотын hургуулиин музейн бааза дээрэ И. В. Бабушкинай дурасхаалда музей нээгдээ hэн. Тус музей ородой суута революционер-хүдэлмэришэнэй дурасхаал мүнхэлэн орон доторхи ори ганса музей байhангаараа.

Новоселенгинск hууринда нэгэдэhэн декабристнуудай мемориальна музей, Сенадай талмай дээрэ болоhон буhалгаанай 150 жэлэй ойдо зорюулагдаhан байгаа. Эндэ сүргуулидэ байhан аха, дүүнэр Бестужевууд болон К. П. Торсоной манай хизаарай улад зоной дунда гэгээрэл болбосоролой эхэ хүдэлмэри ябуулhан байна. 1975 ондо нээгдэhэн дурсагдагша музей урдань байhан эндэхи hургуулиин музейн материалнууд дээрэ үндэhэлжэ, дворян революционернүүдэй хүдэлөөндэ зорюулагдаhан мүнөө дээрэ орон доторхи ори ганса үнэтэ баримтануудтай музей болгогдоной.

Дурсагдагша баримтануудые харуулнаб гэхэдэ, 70-дахи онуудай эхиндэ тэнгээр Буряад ороной музейн хэрэгэй хүгжэлтэ республикын соёл-гэгээрэлэй үргэн хэмжээ ябуулгануудай гол хубинь болоhон байна. Энээнэй гэршэ болгон, 1965—1975 онуудта республикын музейнүүдые харагшадай тоо гурба дахин олошороо — гэжэ онсолон тэмдэглэлтэй. 1976 ондо КПСС-эй обком, ажалшадай улам ургажа байгаа эрилтэнүүдые гүйсэд хангаха зорилготойгоор, 70—80-дахи онуудта музейн хэрэгые түбэй захиргаантай болгохо тухай программа тодорхойлhон байна.

Тэрэнэй ашаар музейнүүдэй түбэй дирокци эмхидхэгдээд, урдань ами амяараа байhан музейнүүд нэгэдэлэй мэдэлдэ дамжуулагдаа hэн. Эдэ мэтын хэмжээ ябуулганууд Владимирска, Новгородско областьнуудай жэшээ дээрэhээ баримталагдаа юм. Буряадай АССР-эй музейнүүдэй нэгэдэл баhа өөрын ёhо гуримтай. Жэшээлхэдэ, дурсагдагша нэгэдэлэй мэдэлдэ филиалнуудай эрхэ дээрэ гүрэнэй бүхы музейнүүд, тэрэ тоодо уран зурагайшье ороно. Энэ нэгэдэлгын ашаар музейнүүдэй хүдэлмэрие нэгэ гуримаар хүтэлбэрилгын аша үрэ дээшэлээ.

Манай музейнүүдэй нэгэдэл научно-шэнжэлгын, научно-гэгээрэлэй, ажахын болон мүнгэ hомололгын хэрэгые нэгэ доро түсэблэжэ, hан жасая эрдэм ухаанай хэрэгтэ зорюулна.

Манай республикын музейнүүд олон жэлэй туршада хизаар ороноо шэнжэлгын ёhо гуримтай байгаа. Энэ хадаа республикынгаа нютагуудые комплексноор шэнжэлхэ хэрэгтэ ашагтай hэн. Гэбэшье он жэлнүүдэй ошохо тума үргэдэжэ байгаа эрилтэнүүдэй, мүн эрдэм ухаанай ургалга гэхэ мэтын ушарhаа музейнүүдэй зүйлнүүдые, темын талаар илгаруулан гуримшуулха, хубаарилха хэрэг шиидхэгдэхэ ёhотой болоо ха юм. Энээн дээрэhээ музейнүүдые нэгэдүүлжэ, түбэй захиргаатай болгохо хэмжээ ябуулга эхилhэн.

Манай республикада анха түрүүн музейнүүдэй нэгэдэлэй гуримаар БАМ-ай барилгын түүхые харуулhан зүйлнүүд эмхидхэгдээ юм. Жэшээлхэдэ, 1979 ондо Хойто-Байгалай зурагай галерей, 1980 ондо БАМ-ай Буряадай участогай барилгын түүхые харуулhан гүрэнэй музей нээгдээ hэн.

Республикын уран зурагай, этнографическа музейнүүдэй болон РНМЦ-гэй нэгэдэмэл оролдолгын ашаар 1982 ондо Хяагта хотодо Никольско hүмын байшан соо арадай уран бүтээлэй музей нээгдээ бэлэй.

Музейнүүдэй нэгэдэл байгуулагдаhан түрүүшынгээ үдэрнүүдhээ захалжа, ехэ экспозицинуудые шэнээр бүрилдүүлжэ захалаа юм. Имэрхүү ажалайнь гол болгон 1983 ондо Улаан-Үдэдэ нээгдэhэн Буряад ороной байгаалиин музей дурдамаар. Тэрэ хадаа Байгал далайн оршондохи байгаалиин өөрсэ материалнуудhаа үндэhэлэгдэжэ, орон дотор тоологдодог тусхай шэглэлтэй томо музейнүүдэй нэгэн болонхой.

Гадна амиды байгаалиин музей Улаан-Үдэ шадар байгуулха ажал ябуулагдана. Эндэ 55 гектар газарта Байгалай үмэнэхи дайдын ургамалай болон амитадай аймаг харуулагдаха юм. Тиимэhээ дурсагдагша ехэ хэмжээнэй музей-заповедник байгуулхын тула республикын научна эмхи зургаанууд, предприятинууд үргэнөөр элсүүлэгдэхэ зэргэтэй.

Манай музейнүүдэй жаса гансашье буряад бэшэ, мүн монгол, түгэд, энэдхэг, цейлон болон бусадшье арадуудай урлалай зүйлнүүдээр баян юм. Тиимэhээ тэдэ бүгэдын үндэhөөр Улаан-Үдэдэмнай Зүүн зүгэй искусствын музейн барилга хэгдэжэ байна. Энэ хадаа Зүүн зүгэй искусствые, гол түлэб Түб Азиин арадуудай гар урлалые харуулhан орон доторхи хоёрдохи тусхай музей болохо юм.

Музейнүүдые нэгэдүүлhэнэй, тэдэниие үргэдхэhэнэй ашаар түүхын дурасхаалта зүйлнүүдые нарин нягтаар хадагалха хэрэг hайнаар эмхидхэгдэнэ гээшэ. Хуушанай архитектурын байшангууд шэнэлэгдэн hэльбэгдэжэ, тэдэнэй бааза дээрэ шэнэ музейнүүд байгуулагдана. Жэшээлхэдэ, Хяагта хотоhоо эхилжэ, Түб Азиин уудамуудаар ородой аяншалагшад замаа захалдаг hэн. Тиин энэ хотодо оршодог үнгэрhэн зуун жэлэй архитектурын гайхамшагта дурасхаал болохо Воскресенскэ hүмэ соо «Түб Азидахи ородой географическа нээлтэнүүд» гэhэн музей эмхидхэгдэжэ байнхай. Тиихэдэ түмэр замай Галуута Нуур станци дээрэ буддын мүргэлэй урдын дасанай ори ганса байшан үлэнхэй. Тэндэ шажан мүргэлэй ба атеизмын түүхын музей байгуулагдажа байна. Тэрэнэй зүйлнүүд шажанай харша удхые элишэлхэ аргатай.

Буряад уран зохёолой үндэhэ hуури табилсагшадай нэгэн Х. Намсараевай музей-байрын материалнууд хэдэн жэлэй туршада суглуулагдажа байна. Тэрэнэй үндэhөөр хожомоо Буряадай литература болон искусствын ехэ музей байгуулагдаха юм. Гадна Улаан-Үдэ хотын Вагжановай hууринда «Большевигүүдэй Прибайкалиин подпольно комитет» гэhэн музей эмхидхэхэ бэлэдхэл хэгдэнэ. Мүн республикын түб хотын соёлой болон амаралтын парк соохи хуушанай hүмын байшанда Улаан-Үдэ хотын хубилгагдан шэнэлэгдэжэ байгаа үе сагые харуулhан музей нээгдэхээр хараалагдана.

Республика доторнай мүнөө үедэ 150 гаран ниитын музей хүдэлмэрилнэ. Тэдэнэй гушаниинь «арадай» гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэтэй. Гүрэнэй музейнүүдэй нэгэдэлэй туhаламжаар hүүлэй үедэ Зэлтэртэ маршал К. К. Рокоссовскиин, хүдөө ажахын техникумдэ — М. Н. Ербановай арадай музейнүүд нээгдээ юм. Тиихэдэ Тарбагатай тосхондо партизануудай алдар солын, Багдаринда — Буряад ороной Хойто зүгэй үндэhэ яhатанай, мүн Хоридо, Закаменскда, Хэрэндэ, Тохойдо, Ташарта, Үльдэргэдэ, Ноёхондо, Бага Куналейдэ болон бусадшье районой түбүүдтэ, тосхон, hууринуудта музейнүүд нээгдэнхэй.

Музейн нэгэдэл байгуулха хэрэгтэ ниитын музейнүүд ехэ туhа хүргэдэг. Ушарынь хадаа тэдэнэй олонхинь колхозно хүдэлөөнэй, нютагуудай партийна, комсомольско организацинуудай түүхэ харуулhан байдаг. Тиигэжэ түүхын-революционно удха шанартай hэн тула хүмүүжүүлгын ехэ үүргэ дүүргэхэ.

hүүлэй жэлнүүдтэ республика доторнай музейн хэрэг яhала урагшатайгаар, эмхитэйгээр үргэдэжэ байнхай гээшэ. Энэ хэрэг генеральна дирекци, нэгэдэлэй тусхай шэглэлтэй гүрэнэй филиалнууд, хизаар ороноо шэнжэлхэ олон hалбариин арадай болон предприятинуудай, мүн колхоз, совхозуудай ниитын музейнүүд гэхэ мэтын системэнүүд болон хубаарилагдана.

Мүнөө үе сагые харуулhан зүйлнүүдэй удха шанарые hайжаруулха хэрэг даамайгаар ябуулагдана. Хизаар ороноо шэнжэлхэ республиканска музейн совет общеествын түүхэ харуулhан үшөөл hулахан таhагай орондо, бэеэ даahан, ехэ хэмжээнэй музей байгуулагдана. Тэрэ хадаа Буряад ороной совет үеын түүхые зураглажа, совет арадуудай хани барисаанай ехэ залтай байха юм.

Музейнүүдэй hан жасые научна гуримаар эмхилэн бүрилдүүлхэ гээшэ гүрэнэй шухала хэрэг мүн. Тиимэhээ тэдэнэй нэгэдэл соёлой болон материальна түүхын зүйлнүүдые тодорхойлжо согсолхо хэрэгые саг үргэлжэ нарибшалан ябуулна. Мүнөө үедэ музейнүүдэй харгалзалга доро 150 гаран мянган зүйл тоологдоно гэхэ гү, али 1975 онойхитой сасуулхада, тэдэнь таби гаран мянган хэhэгээр олошороо. Музейнүүдэй hан жасые нэгэдүүлhэнэй ашаар нэгэ түрэлэй гэхэ гү, али адлирхуу зүйлнүүдые худалдажа абаха ушар үсөөрөө. Тэрэнэй ашаар гарзын хэмжээншье доошолуулагдаа гээшэ. Элдэб он жэлнүүдтэ, хэдэн янзын научна эмхи зургаануудай малталга хэжэ олоhон коллекцинуудые республикадаа бусааха хэмжээ ябуулганууд хэгдээ hэн.

Зүүн зүгэй искусствын, декабристнуудай музейнүүдтэ тиихэдэ Хяагта хотодо оршодог Лушниковай гэртэ түхеэрэгдэхэ музей гэхэ мэтэнүүдтэ үнэтэй сэнтэй зүйлнүүд худалдагдажа абтаа hэн. Тиихэдэ «Түб Азидахи ородой географическа нээлтэнүүд» гэhэн ерээдүйн музейдэ аяншалагшад, эрдэмтэд Пржевальскиин, Козловой, Цыбиковэй, Грум-Гржимайлын, Потанинтанай, Обручевой, Рерихэй болон бусадай документнүүд, картанууд, приборнууд, мүн бусадшье, дүн хамта таба мянга шахуу зүйлнүүд суглуулагданхай.

Музейн коллекцинуудые научнаар тайлбарилха, тэдэнэй үндэhөөр научна-шэнжэлгын хүдэлмэринүүдые хэхэ талаар СССР-эй Наукануудай Академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай институтуудууд ехэ туhа хүргэжэ байдаг. Манай музейнүүдэй нэгэдэлэй зуу гаран хүдэлмэрилэгшэд мүн лэ научна-шэнжэлгын хүдэлмэринүүдэй темэнүүд дээрэ ажаллажа байдаг юм. Тиигэжэ зарим нүхэд диссертацинуудыешье хамгаалhан байха.

Музейнүүд манай республикада соёл-гэгээрэлэй хүдэлмэриин нэгэ hалбари болон хүгжэнэ. Тэдэнэр хүмүүжүүлхы үүргэеэ улам дээшэлүүлхын тула соёлой байшангуудтай, библиотекэнүүдтэй нягта холбоотойгоор, соёлой нэгэ комплекс болон, ажалаа эмхидхэхэ ёhотой.

А. ГЕРШТЕЙН,
Буряадай АССР-эй Соёлой министрэй орлогшо.

ТҮБ АПТЕКЭДЭ

Хурамхаандахи 28-дахи аптекэ район дотороо гол аптекэ гэжэ тоотой юм. Эндэ мүнөө 16 хүн хүдэлмэрилнэ. Аптекые даагшын орлогшо О. М. Козулинатай хөөрэлдэhэмнай, хоёр хүдэлмэрилэгшэеэ магтаба.

Анна Иннокентьевна Зарубина (1-дэхи зураг) эндэ 1961 онhоо хойшо хүдэлнэ. «Коммунис ажалай ударник» гэhэн нэрэ солоёо жэлhээ жэлдэ батадхан, амжалтатай hайн ажаллана.

Тус коллективтэ залуушуул олон. Тэдэнэй дундаhаа Виктория Бошиктуева (2-дохи зураг) дурдагдаhан байна. Тэрэ Улаан-Үдын медучилищи дүүргээ юм. Эндэ тэрэ гурбадахи жэлээ хүдэлжэ байбашье, коммунис ажалай ударник боложо үрдеэ, КПСС-эй гэшүүндэ кандидат hая болобо.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

УРМАШУУЛГЫН ҮРЭ ДҮН

АЖАЛШАДАЙ БЭШЭГҮҮД

Хони хайшалалгын дүүрээшье hаань, тэрэнэй үедэ шалгарhан, ажахынгаа гол hалбариhаа hайн шанартай ехэ продукци абахын түлөө оролдоhон отделени болон эрхим бэрхээр ажаллаhан үхибүүдые урмашуулангаа, газетэдэ хэдэн үгэ бэшэжэ байнаб.

Манай «Первомайский» совхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд энэ жэлэйнгээ ноохо хайшалалгые нёдондонойхиhоо дутуугүй эмхи гуримтайгаар, богони болзор соо үнгэргөө. Энэ шухала кампанияа хүдэлмэриин арбан үдэр соо үнгэргэхөөр хараалhан аад, юhэн үдэр соо дүүргэhэн юм.

Ажахымнай отделенинүүдэй дундаhаа 3-дахи отделени онсо шалгараа гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Отделениин зоотехник П. Хардаевай оролдоhоной ашаар эндэхи найма мянган хониной ноохон hайн шанартайгаар хайшалагдаа. Энээн тухай отделениие эрхилэгшэ Б. Б. Бальчинов тэмдэглэжэ байгаа hэн.

Отделениин хонидой ноохо хайшалалга дээрэ жолоошон мэргэжэлтэй Дугаржап Дашадылыков 769 толгой хониинhоо 2336 килограмм ноохо хайшалжа, бусадhаа онсо шалгарhан байна. Тиихэдэ Дээдэ-Хэжэнгын дунда hургуулиин hурагшад олоороо хабаадажа, түрэл ажахыдаа ехэ туhаламжа үзүүлhэн, өөhэдөөшье ажал хүдэлмэридэ дүршэhэншье байха юм. hурагшадай дундаhаа тус тустаа табан зуу гаран хони хайшалhан Бато Дамбаев Баясхалан Будажапов хоёрые илангаяа магтамаар. Энэ хоёрнай жэлhээ жэлдэ ноохо хайшалалганда дуратайгаар хабаадажа, hайн дүнгүүдые туйлажа ябадаг болонхой.

— Хониной ноохо хайшалалгада хабаадажа байгшадые мүрысөөнэйнь табан хоногой дүнгөөр урмашуулха гэлсэhэн байгаабди. Түрүүшүүл мүнгэн шанда хүртэдэг байгаа,— гэжэ совхозой профкомой түрүүлэгшэ Н. Ф. Исаева хэлэхэ зуураа,— ноохо хайшалhан бүхы хүнүүдые Шэтын областиин Арей нуур дээрэ абаашажа амаруулаабди,— гэжэ нэмээ hэн.

Зүб лэ даа. Недондо Байгал дээрэ амарhыень hананаб. Иигэжэл урмашуулжа, амаруулжа байхада, хүнүүд hайнаар хүдэлэнгүй яахаб даа.

Б. ЖИМБЕЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

Хэжэнгэ.

СОЁЛ БА АЖАБАЙДАЛ

...М АРАДУУДЫЕ НЭГЭДҮҮЛНЭ

Жоржи Амаду гэгшэ совет уншагшадта ехэ танил юм. Нёдондо «Радуга» гэжэ хэблэл тэрэнэй бэшэhэн «Китель, мундир ба hүниин самса» гэhэн гаршагтай шэнэ роман хэблэжэ гаргаhан байха. Энэ хадаа фашис үзэлдэ ба тэрэниие номногшодто зорюулагдаhан шогтой хурса сатира мүн болоно. Манай уншагшад Анголын мэдээжэ прозаик Жозе Виейрын «Бидэ Макулузуhаабди» гэhэн туужатай танил юм. Мүнөө тэрэнэй шэлэгдэмэл зохёолнуудай суглуулбари хэблэлдэ бэлдэгдэжэ байна.

Индиин уран зохёолшодой бүтээлнүүдэй энэ жэлдэ хэблэгдэн гаража байhан суглуулбари «Газарай дохёо» гэhэн гаршагтай юм. Совет уншагшадта мэдээжэ болоhон прозаигууд Бхишама Сахни, Пханишварнахта Рену, Камалеттвара тэрэ тоодо Индиин уран зохёолой академиин шангай лауреат Кришна Собти гэгшэдэй бэшэhэн повестьнууд, рассказууд тэрээн соо оруулагданхай. Сириин түрүү драматург Саадалла Ваннусай пьесэнүүд («Мамлюк Джаберай толгой», «Абу Халиль аль — Коббанитай хамта үдэшын сагта», «Султан хадаал султан», «Заан ехэ изагууртан») тэрэшэлэн «Радуга» хэблэлээр тунхаглагдадаг юм. «Филиппинын мүнөөнэй новеллэ. 60—70-аад онууд» гэhэн зохёол англи ба тамиль хэлэн дээрэhээ оршуулагдажа хэблэгдэхэ.

Аргентинын мэдээжэ прозаик Хулио Кортасарай «62, Хабсаргагдаха модель» гэhэн зохёол, Анголын мүнөөнэй поэзиин антологи, Алжирай, уран зохёолшо Рашид Буджедрэй «Алуур хэхэдэ зохистой газар» гэhэн роман, Египедэй прозаик Гамаль аль Гитаниин «Аз-Зейн Баракат» гэhэн түүхэтэ роман, Кениин зохёолшо Нгуги Ва Тхионгогой «Дарагдаhан ороолон», Ливиин мүнөө сагай новеллэнүүд, Никарагуагай уран зохёолшо Серхио Рамирасай «Ши шуhа харахадаа айнагүш?» гэhэн роман болон Латиин Америкын ба афро—азиин национальна литературануудай бусад зохёолнууд ород хэлэн дээрэ хэблэгдэн гараhан юм гэжэ нэмэжэ хөөрэхэ байнаб.

Манай уншагшад эдэ номуудые хэр hайшаана гээшэб? Тэдэнhээ абтаhан олон бэшэгүүдые уншаад үзэхэдэ, хүгжэжэ байгаа оронуудай уран зохёолоор манай орон дотор жэлhээ жэлдэ улам hонирходог болоно гэжэ тайлбарилмаар. Сүлөөрhэн оронуудай арадуудай үмэнэ байhан ниитэ-политическэ ба морально-этическэ шухала асуудалнууд эдэ зохёолнууд дотор табигдана гээд уншагшад тэмдэглэнэ. Азиин, Африкын ба Латиин Америкын оронуудай энгэй хүнүүд ямар байдалтайб, юун гэжэ бодомжолдог бэ гээд совет хүнүүдэй ойлгожо абахадань, эдэ номууд туhална. Бэлиг, шадабари ехэтэй авторнууд бэшэдэг байна гэжэ олохон бэшэгүүд дотор тэмдэглэгдэнэ. Уншагшад улам шэнэ авторнуудай нэрэнүүдые мэдэжэ абахые хүсэдэг, номууд үсөөн хэhэгээр хэблэгдэн гарана гээд мэдүүлдэг байна.

Тираж тухай асуудалда харюусаха болоо hаа, хариин авторнуудай зохёолнуудые өөhэдын орон нютагуудта гараhанhаань заримдаа бүри олон хэhэгтэйгээр барлажа гаргадаг гээшэбди. Хүгжэжэ байhан оронуудhаа гадна, США-дашье 100 мянган хэhэг угаа ехэ тираж гэгдэдэг. Харин энэ хадаа манайда тон юрын хэмжүүр болоно. Нигериин уран зохёолшо Чинуа Ачебе гэгшын ном 100 мянган хэhэгтэйгээр гаргагдаhан байгаа.

«Радугын» хэблэн гаргаhан номууд тушаа хариин оронуудhаа мүн лэ hайшаалтай олон бэшэгүүд абтадаг юм.

«Ондо ондоо оронуудай улад зоной ойртолсон танилсахадань, ажабайдал бүри hонирхолтой болоно. Тиимэhээ танай хэдэг ажал энэ хэрэгтэ ехэ туhа хүргэнэ», — гэжэ кубинец Аугусто Мильян бэшэнэ.

Нээрээшье, тиимэ. Ном, зохёолнуудаа агсан абалсаха гээшэ арадуудай хоорондоо ойртолсохо агууехэ хэрэгтэ алба хэнэ. Тиин энээндэ өөрынгөө хубитые оруулжа байhандаа омогорхонобди.

(АПН).

МЭРГЭЖЭЛ ШАДАБАРИИН ХЭШЭЭЛНҮҮД

Байгал-Амарай түмэр замай барилгашадай болон ашаглагшадай үхибүүд шэнэ hургуулида хэшээлнүүдтэ ябажа эхилбэ. Барилгын шефүүдэй — москвагай хидай габшагай хүдэлмэриин ашаар болзорhоо жэлээр урид Тындэдэ баяртай үйлэ хэрэг тэмдэглэгдээ юм.

«Главмостостройн» управлениин коллективтэ үйлэдбэри эмхидхэлгын гол арга болохо бригадна подряд хүдэлмэриин эршэ ба шанар хангаhан байгаа.

— Энэ hургуулиие болзорhоонь урид ашаглалгада оруулхын тулада 700 мянга шахуу түхэриггэй хэмжээнэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэгдэhэн байна,— гэжэ Тындын горисполкомой түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо Ю. Ляшко хэлэнэ. Олон дабхар гэрнүүдые, хүүгэдэй комбинат болон социально-соёлой болон ажаhуудалай бусад барилгануудые тэдэнэр түсэбөөр хараалагдаhанhаа бүри ехэ эршэтэйгээр бариhан байгаа бшуу.

Шефүүдынь түгэс мэргэжэл шадабарии, журамай, ажал хэрэгтээ харюусалгатай хандалгын жэшээ бусадта харуулна. Управлениин барилгын талмаанuудта эмхидхэгдэhэн hургуулинуудта хотын хэдэн зуугаад барилгашад hуралсаhан байгаа. Энээнэй эсэстэ гансал мүнөө жэлдэ түмэр замшад болон барилгашадай 300 шахуу гэр бүлэнэр шэнэ гэрнүүдтэ орожо топлохо, харин Тындын багашуулда хүүгэдэй шэнэ комбинат ба үшөө нэгэ hургуули нээгдэхэ байна.

(ТАСС-ай корр.).

Тындэ,
Амарай область.

ТАСС · АПН

ХИЛЫН СААНАhАА

АМГАЛАН БАЙДАЛ, ХАРИЛСАА ХОЛБОО ХАНГАХЫН ТҮЛӨӨ

ЛОНДОН. ООН-до туhаламжа үзүүлхэ Европын нэгэдэлнүүдэй нютагай IX конференци хүдэлмэреэ Бирмингемдэ түгэсхэбэ. ООН-ой, ниитын элдэб хүдэлөөнүүдэй ба эмхинүүдэй түлөөлэгшэд, тэрэ тоодо совет делегаци конференциин хүдэлмэридэ хабаадаhан байгаа. Конференци «Европодо эб найрамдал, харилсаа холбоо тогтоохын түлөө» гэhэн уряа доро болоо.

Уласхоорондын байдалай улам орёо түгшүүрилтэй болоhонhоо уламжалан, hанаагаа зобожо, сэдьхэлээ хүдэлжэ байhанаа хуралдаанда хабаадагшад мэдүүлээ. Буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээхэ талаар үргэн ехэ ажал ябуулдаг Вашингтоной мүнөөнэй захиргаан Европодохи, бүхы дэлхэй дээрэхи байдалай түгшүүрилтэй болоhоной түлөө харюусаха ёhотой гэжэ олон тоото үгэ хэлэгшэд тэмдэглэhэн байна. Ядерна дайнай аюултай тэмсэлээ эдэбхижүүлхэ, США-гай ба НАТО-гай эзэрхэг түримхэй политикые буруушааха шухала гэжэ Советскэ Союзай ба бусад социалис оронуудай, бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй гүрэнүүдэй делегадууд үгэ соогоо тэмдэглэбэ. СССР-эй эб найрамдалта гадаадын политическэ хараа шэглэлые, тэрэнэй гаргаhан эб найрамдалта үүсхэлнүүдые конференциин үедэ үндэрөөр сэгнэhэн байгаа.

НЬЮ-ЙОРК. Никарагуагай гүйлтатай дашарамдуулан зарлагдаhан ООН-ой Аюулгүйн Соведэй зүбшэлэлгын хөөрэлдөөнүүд эндэ болобо. Никарагуагай арадта эсэргүүгээр США-гай үүдхэжэ байhан эзэрхэг түримхэй ябуулгануудhаа уламжалан, эндэ тохёолдоhон байдалда анхаралаа хандуулхыень тус ороной правительство Соведэй түрүүлэгшын нэрэ дээрэ эльгээhэн бэшэг соогоо зааhан байгаа.

Арсалдаата асуудалнуудые шиидхэлгэдэ сэрэгэй ёhоор хандалгаяа Рейганэй правительствын үгэеэ ойлголсолгын, хөөрэлдөөнүүдые хэлэлгын политикаар hэлгэхэ хүсэл эрмэлзэлгүй байhыень Түбэй Америкэдэ США-гай эзэрхэг түримхэй ябуулгаяа үргэдхэжэ байhан ушарынь үшөө дахин батална гэжэ Аюулгүйн Соведэй тусхай документ болгогдожо тараагдаhан Никарагуагай МИД-эй мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ.

ООН-ой АЮУЛГҮЙН СОВЕДТЭ

БКТ-гэй СЪЕЗД ХҮДЭЛМЭРЕЭ ДҮҮРГЭБЭ

БРАЙТОН. Британиин тред-юнионуудай конгрессэй (БКТ) жэл бүриин 116-дахи съезд эндэ хүдэлмэреэ дүүргэбэ. Великобританиин дотоодын ба уласхоорондын байдалай политикын эгээл шухала асуудалнуудые, илангаяа Британиин ажалшадай зүрхэ сэдьхэлые ехээр хүдэлгэжэ байhан асуудалнуудые профсоюзай хуралдаанай делегадууд зүбшэн хэлсэбэ.

Ажалаар хангагдахын түлөө, нүүрhэнэй промышленностиие гүрэнэй мэдэлдэ абахын түлөө ороной горнягуудай зургаан hара соо үргэлжэлжэ байhан буhалгаанай тэмсэл съездын хүдэлмэридэ онсо hуури эзэлhэн байна. Сүүдэй-полициин хашалта харшалалтануудаар буhалгаае дараха, шахтернуудые хардаха гүрдэхэ талаар консерваторнуудай ехэ hэдэлгэ гаргажа байhыень хуралдаанда хабаадагшад үгэ хэлэхэдээ буруушаан шүүмжэлбэ. Тэдэнэртэ моральна ба финансын туhаламжа, дэмжэлгэ үзүүлhэнэйнь түлөө буhалгаалагшадтай hаналаа нэгэдэжэ байhанаа делегадууд баталан абаhан документнүүд соогоо мэдүүлээ. Хүндэ хүшэр тэмсэлдэ хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай олоhон эрхэнүүдые, сүлөөнүүдые хаhаха зорилготой хуулинуудые абажа, хүдэлмэришэн ангида зүрюу харша политика бэелүүлдэг Торинн правительствын харата ябуулгануудые ажалша Британи эрид буруушаана.

УРДА КОРЕЙН ЗОНХИЛОГШО ТОКИО ЕРЭБЭ

ТОКИО. Урда Корейн зонхилогшо Чон Ду Хван сентябриин 6-да Японой ниислэл хотодо ерэбэ. Токио болон Сеулай хоорондо 1965 ондо дипломатическа харилсаанай тогтоогдоhонhоо хойшо Урда Корейн арад зондо харша бүлэглэлэй удамаршан Японой аралнуудта түрүүшынхеэ дэншэжэ ерээ. Кванджу хотодо болоhон арадай восстаниие дарахадаа, хүн зониие олоорнь алажа хюдажа, засагаа гартаа абаhан диктаторай ерэлгые буруушаажа, ажалшад олон ниитын жагсаал хэхэдээ болохо гэжэ айhан дээрэhээ Японой засагаархид ниислэл хотодо онсо байдал тогтообо. Токиогой 300 пунктда полициин харуулнууд тогтоогдоо. Тэдэнэр бүхы машинануудые тогтоожо нэгжэнэ. Вертолёдууд, дирижабльнууд, огторгойдо таhалгаряагүй ниидэжэ, город соохи байдалые адаглан хинана. Аюулгүй байдалай ба харуулай албанай агентнууд полициин хүдэлмэрилэгшэдтэй хамта Токиогой ба оршон тойрондохи hуурин тосхонуудай үйлсэ гудамжануудаар hүндэлнэ.

ДУРАА ГУТАН БУРУУШААНА

МАДРИД. Сэрэгэй-фашис захиргаанай арбан нэгэн жэлэй турша соо зонхилжо байха үедэ Чилиин арад зоной хүндэ хүшэр байдалайнгаа түлөө дураа гутажа байhаниинь сентябриин 4—5-да болоhон национальна эсэргүүсэлтын үдэрнүүдтэ шэнэ хүсэтэйгөөр харагдаба. Пиночедэй засаг захиргаание унагаахын, орон дотороо эрхэ сүлөө ба демократи hэргээхын түлөө үргэн ниитэ арад зон бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхэ, хэрэгтэй болоо hаань, ами наhаашье үгэхөөр бэлэн байха ёhотойень эсэргүүсэлтын эдэ үдэрнүүд үшөө дахин харуулба гэжэ Чилиин ажалшадай национальна хүтэлбэрилхы соведэй түрүүлэгшэ Родольфо Сегель журналистнуудтай хөөрэлдэхэдөө мэдүүлээ. Жагсаалнуудта хабаадаhанайнгаа түлөө карабинернүүдээр хайрагамгүйгөөр сохюулhан Чилиин пролетариадай хүтэлбэрилэгшэ үшөөл больницада хэбтэhээр.

КАНАДЫН hУНГАЛТЫН ДҮНГҮҮД

ОТТАВА. Канадын түрүү үзэлтэй-консервативна парти ороной хуули гаргадаг зургаанда 282-hоо 211 hуури абажа, парламентын hунгалта дээрэ илалта туйлаба. Мүнөө засаг барижа байhан либеральна парти общинануудай палатада оройдоол 40 депутадтай, харин шэнэ демократическа парти (НДП) 30 депутадтай. Дулдыданги бэшэ депутат нэгэ hуури абаба. 1980 ондо болоhон hунгалта дээрэ либералнууд общинануудай палатада — 147, консерваторнууд — 102, харин НДП 31 hуури абаа hэн.

Консерваторнуудай туйлаhан илалта Канадын hунгагшадай хархис хараа бодолые дэмжэдэг болоhыень элирхэйлэн гэршэлнэ гэхын аргагүй. hунгалтын дүнгүүд юу харуулнаб гэхэдэ, канадынхид либералнуудай политикаар гол түлэб урмаа хухарhан байна бшуу. hунгагшадай диилэнхи олонхинь ороной хоёр ехэ буржуазна партиин hунгалтын урда тээхи программада тиимэ ехэ илгаагай бии байhыень харабагүй. Либералнуудтай адли консерваторнуудшье хүдэлмэригүйдэлгые, илангаяа залуушуулай дунда хүдэлмэригүйдэлгые хорооhые, медицинскэ хангалгые hайжаруулхые, пенсионернүүдэй хүшэр хүндэ байдалые хүнгэдхэхые туйлаха араатай байhанаа найдуулhан.

...МБУУЛИНАЙ ГАЗАР ДЭЭРЭХИ АЛБАН

...(Азербайджанай ССР). Шеки... полигондо уласхоорондын ...ческа «Гюнеш» гэжэ туршалга дүүргэгдэбэ. «Интеркосмос» ...ын хэмжээгээр космонавтнууд ..., В. Соловьёв, О. Атьков хабаадалгатайгаар СССР-эй, ..., Венгриин, ГДР-эй, Польшэ... эрдэмтэд энэ туршалгада хабаа... научна хүтэлбэрилэгшэ Азербайджанай Наукануудай академиин дэргэдэхи замбуулинай шэнжэлгэнүүдэй научно-үйлэдбэрилгын нэгэдэлэй генеральна директор Т. Исмаилов туршалга тухай хөөрэбэ.

— Туршалгын үедэ жолоодогдодог замбуулинай комплекстой нэгэн доро газар дээрэ ба агаарта шэнжэлгэнүүдые эмхидхэхэ арганууд туршагдаhан байгаа.

ИЛАЛТЫН 40 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

ЭРЭЛХЭГ ЗОРИГТОЙШУУЛАЙ НЭГЭН

«Шахтёр» гэжэ соёлой байшан соо гурбан жэлэй саана болоһон районоймнай дайнай ветерануудай уулзалга мүнөө һэһандамни ороно. Илалта түйлажа ерэгшэдэ, баатарай үхэлөөр унагшадта Эхэ манаһа байдаг гэһэн мэдэрэлһээ, омогорхолһоо, сэдьхэлэйнгээ хүлгөөнһөө уламжалан дуһаһан нулимсануудаа тэдэжэр нюунашыгүй. Теэд хатуу. шэрүүн дайе дахин дурсаханшье хүндэ ааб даа. Улаан Одоной, Эсэгэ ороноо хамгаалгын хоёрдохи шатын, Алдар Солын гурбадахи шатын орденуудые, олон медальнуудые энгэртээ зүүһэн хүн ендэр дээрэ гараба. Энэ хадаа Гусиноозёрско ажаһуугша дайнай болон ажалай ветеран Василий Петрович Ерхов мүн. Ветеран хөөрөөгөө ингэжэ эхилбэ.

— Элдэбын тушаалтай, нэрэ зэргэтэй дайнай үедэ ябаа хүм: ахалагша сержант нэрэ зэргэтэй танкын буугай наводчик, механик-жолоошон, өөрөө ябадаг артиллерийскэ хүндэ түхеэрэлгын командир, танкова экипажай командир... Совет газар дайдада үхэл тахал, дээрмэдэлгэ асаржа, Эхэ оронниемнай эзэмдэхэе һэдэһэн шуһата дайсаниие үзэн ядажа, арга шадалаараа һүнөөхэ ёһотойб гэжэ ойлгодогоо мүнөөшье һананаб. Илалта хүрэтэр замнай хүшэршье, хүндэшье байгаа...

Белоруссиин дайдада нэгэ тосхоной түлөө болоһон тулалдаае Василий Петрович мартадаггүй. Сухаржа тэрьедэхынгээ урдахана, тосхон соо дайралдаһан хамаг хүн зониие фашистнууд һүмэ соо суглуулжа хаагаад, галдажа хилһан юм. Тэрэ тосхониие манай сэрэгшэд сүлөөлһэн хойноо, шатажа үрдэгүй хүнүүдэй бэе, һэенүүдые хараа бэлэй.

— Бидэ бултадаа тиихэдэ бархиржа һэмди,— гэжэ, В. П. Ерхов хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ.—Дайнай жэлнүүдтэ олые үзөөшье һаа, тэрэниие [illegible]

[illegible] шатажа [illegible]

Илалта ямар ехэ сэнтэйб гэжэ һайн мэдэнэбди. Энээниие тоогүй олон хамтын булаша-хүүрнүүд улаан одото обелискнүүд гэршэлнэ. Агуу ехэ Илалтын үнэ сэнгые хамагһаа ехээр фронтовигууд лэ мэдэрдэг ааб даа.

...Үүр хираанай аалин нам-дуу байдалые үхэр буугай һомонуудай эшхэрээн, тэһэрээн гэнтэ эбдэбэ. Сэрэгшэднай тэрэ дары һэреэдхибэ. Фашистнуудай түрүүшын траншейнүүд дээгүүр дариин утаа-най хара үүлэн үдхэржэ, тэдэнэй забһараар гал дүлэн улаганана. Тиигэжэ 1944 оной июниин 23-да «Багратион» гэһэн операци бэелүүлэгдэжэ эхилээ бэлэй. Ехэ калибрай сэмгэтэй үхэр буунуудай нэрьежэ хүсэд дүүргэзгүй байхада, танкнууд урагшаа шуумайшоо һэн.

Гурбан шэнэһэнэй хоорондо немецүүдэй буу тодхоотой гэжэ үсэгэлдэр һүни элирүүлһэнээ Ерхов һанаад, буугайнгаа сагаалса тиишэнь шэглүүлхэтэйнь хамта, тэндэһээ улаан дүлэн ялас гэшэбэ. Фашистнуудай һомон дүтэшэг тэһэрбэ. «Мүнөө минии ээлжээн!»—гэжэ, Ерхов буугайнгаа шабха татажархиба. Утаанай дэгдэхэдэ, һандархай дот, ялхиишаһан үхэр буу харагдаа һэн. Тулалдаан улам эршэдэнэ... Нэгэ газарта үдхөөр баглайһан нарһанай мүшэрнүүдэй хүдэлхыень обёорбо. «Харыт, бэеэ нюугаал»—гэжэ ухаандань оробо. Гэнтэ тэндэһээнь «Пантера» гаража ерэбэ. Удаа дараалан Ерховэй хоёр буудаад байхада, «Пантера» гэнтэ шатажа эхилээ бэлэй.

Василий Петровичай дайшалхы намтарта Сталинградтахи тулалдаан баһал ехэ заяатай һэн.

— 1942 оной декабрь һараһаа Волго мүрэн шадархи дайдада хатуу байлдаануудта хабаадаа һэм,— гэжэ В. П. Ерхов хөөрэнэ.— Центральна фронтһоо Сталинград руу манай частиие эльгээбэ. Тиихэдэ фашистнуудые манайхин һамба бута сохижо байгаа. Фельдмаршал Паулюсай армиие хүреэлэгдэһэн соохоо гаргаха зорилготойгоор фельдмаршал Манштейнэй танкова арми дабшаба. Доботолгын буруу һургуулиин тула хатуу шанга байлдаанууд болоо һэн. Хүреэлэгдэһэн эрэгшэдые хайшаньшье табингүй, тэдэнэй туһаламжа үзүүлхэеэ һэдэгшэшье мухаа дуулжа, Сталинград хотоёо совет сэрэгшэд сүлөөлһэн түүхэтэй.

Хабаадааб... Энэ ганса үгэ аад, юун гэһэн багтаасатай гэшэбэ?! Энэ үгэ соо шуһата байлдаанууд, нойргүй һүнинүүд, хүйтэн окопнууд, добтолгонууд, үйдхар гашуудал, баяр баясхалан гэхэ мэтэ бултанхэ багтана ха юм.

Имиэ нэгэ Белоруссида болоһон уулзалгые Василий Петрович дурсадаг... Байлдаанай нам гэхэдэ, тэрэ самоходкоёо үйлсэдэ гараба, һандарһан гэрэй хажууда хара комбинезонтой хоёр танкист танкынгаа мотор засабарилжа байба. Нэгэдэхиинь люк руунь Ерховэй шагаагаад, туһаламжа хэрэггүй гү гэхэдэнь, нэгэнинь эрьелдэжэ, «Хэрэггүй!»—гэжэ гараараа залаба. Тэрэ суута партизан Зоя басаганай дүү, лейтенант Александр Космодемьянскэй гэжэ Ерхов гансата таняа һэн. Орша хотоһоо Кенигсберг хүрэтэр нэгэ полкын бүридэлдэ тэдэнэр суг хамта дайлалдан ябаһан юм.

Үшөө нэгэ ушар тухай Василий Петрович сэдьхэлээ хүлгэн һанамжална.

— Зоя Космодемьянская-гай Петрищево тосхондо хатуу [illegible] баатаршалга тухай баримтата фильм ой соо хараа бэлэйбди. [illegible]

Социалис Эхэ орондоо үнэн сэхэ байгшан, эрэлхэг зоригой, [illegible] Буряад орондомнай олон юм. [illegible] Василий Петрович Ерхов эгээл тиимэ хүнүүдэй нэгэн юм.

В. ЧЕРНЫХ.

Сэлэнгэ.

Гурбан танкист-ханинар тухай дууе хэдэн үеын совет хүнүүд һайн мэдэдэг, дууладаг юм. Зүгөөр эдэмнай мүнөө амиды мэндэ ябаһан хүнүүд, ёһотойл геройнууд юм гэжэ үсөөхэн хүнүүд мэдэхэ байха. Оренбургда нютагтай Василий Михайлович Агарков тэдэнэй нэгэниинь болоно.

Гушадахи онуудай һүүл багта тэрэ Алас-Дурна зүгтэ алба хэһэн байгаа. Хасан нуур дээрэ байлдаануудай эхилхэдэ, танкын экипажай командир Василий Агарков манай танкые байлдаанда эльгээхэ гүйлтатай рапорт үгөө һэн. Сэрэгэй талаар тэрэнэй хани нүхэд — механик-жолоошон Н. С. Житенев, башниин командир С. М. Румянцев тэрэнэй уряае дэмжээ бэлэй.

Залуу танкистнуудай рапорт дайнай урда тээхи жэлнүүдтэ олохон комсомолшуудта уряа болоҗо, тэдэниие Улаан Армиин зэргэдэ элсүүлээ һэн. «Дайшалхы машинын экипажай» патриотическа уряа партиин XVIII съездын трибуна дээрэһээ уншагдажа, бүхы оромнай тэрээн тухай мэдэжэ абаба.

Энэ үйлэ хэрэг поэт Б. Ласкинай зүрхэ сэдьхэлые хүдэлгөө һэн. Тэрэнэй шүлэг бэшэхэдэнь, аха дүүнэр Покрассууд хүгжэм зохёоһон байгаа. Энэ дуун «Трактористнууд» гэһэн кинофильмдэ түрүүлэн соностобо. Арад зоной дунда дуулагдажа эхилээ һэн.

Дуунай геройнуудай нэгэн В. Агарков Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай урда тээ түмэр замда хүдэлбэ. Дайнай эхилхэдэ, Василий Михайлович тэрэниие фронт эльгээхэ гүйлтатайгаар хандаа һэн. Москва шадар ябаган сэрэгшэ ябаа, 1941 оной һүүл багта тэрэниие десантда оруулба. Зүгөөр танкист болохые хүсэдэг һэн.

1943 оной хабарһаа Василий Агарков гвардейскэ танкова 3-дахи армида парторгоор, удаань политчастиин талаар батальоной командирай сэрпогшоор алба хээ. Вислэ мүрэниие гаталхадаа, танкистнууд айхабтар хүшэр зорилго бэелүүлхэ ушартай болобо. Эндэ хүндөөр шархатаа һэн. Эдэгэхэдээ түрэл Оренбург хотоёо бусажа ерэбэ. Заводой парторгоор, удаань партиин райкомой секретаряар, районно гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшээр хүдэлөө. 1973 онһоо тэрэ пенсидэ гаранхай. 80-дахи онуудай залуушуулые совет арадай алдарта ёһо заншалнуудаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ тэрэ бүхы хүсэ шадалаа элсүүлдэг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. М. Агарков сэрэгэй училищиин курсантнуудай дунда.

ТАСС-ай фотохронико.

ХАНИ БАРИСААНАЙ ҺАЙНДЭР

«Хани барисаан-84» гэжэ уласхоорондын мүрысөөнүүд спортдо ехэ үйлэ хэрэг болоһон байна. Мүрысөөнүүдэй программын гол хубинь Москва болон Таллин хотонуудта, мүн хэдэн социалис оронуудай стадионууд дээрэ боложо дүүрэбэ. ТАСС-ай спортивна редакциин гуйлтаар «Хани барисаан-84» гэжэ мүрысөөнүүдэй ахамад судья, СССР-эй Спорткомитедэй түрүүлэгшын орлогшо Н. И. РУСАК мүрысөөнэй дүнгүүдые ингэжэ тайлбарилна.

— Спортын 28 зүйлые программадаа оруулһан «Хани барисаан-84» гэжэ мүрысөөнүүд манай ороной, Болгариин, Венгриин, ГДР-эй, КНДР-эй, Кубын, Монголой, Польшын, Чехословакиин стадионууд дээрэ, Спортын ордонууд соо үнгэргэгдэжэ, дэлхэйн спортын ехэ һайндэр, залуушуулай хани барисаанай, харилсаа холбооной толотомо фестиваль боложо дүүрэбэ. Дэлхэйн олохон элитэ ехэ атледүүдэй мүрысөөнүүдтэ хабаадаһанай, олонхи мүрысөөнүүдтэ үндэр үрэ дүнгүүдэй түйлагдаһанай ашаар уласхоорондын спортын хүдэлөөнэй түүхэ-бэшэгтэ толотомо хуудаһан бэшэгдээ.

Зарим тэды тоо, баримтануудые харуулхада, һонирхолтой байна. Дэлхэйн 50 гаран ороной түлөөлэгшэд, имагтал Москва болон Таллинда 2364 спортсмен мүрысөөнүүдтэ хабаадаһан байгаа. Дэлхэйн 18 рекорд тогтоогдоо, тэдэнэй 12-ынь олимпийскэ зүйлнүүдтэ түйлагдаба.

Европын 17 рекорд, 101 национальна, тэрэ тоодо СССР-эй 27 рекорд тогтоогдоо бшуу. Тиигэжэ «Хани барисаан-84» гэжэ мүрысөөнүүд США-гай захиргаанай гэмээр энэ жэлэй зунай Олимпиадада хабаадажа шадаагүй олохон элитэ мэдээжэ спортсменүүдтэ мэргэжэл шадабаряа харуулха, зунай XXIII Олимпиин наадануудта дээгүүр һуури эзэлхээр бэлэн байһанаа гэршэлхэ арга олгоһон байха юм.

Лос-Анджелестахи Олимпиадада зүрюу харшаар «Хани барисаан-84» гэжэ мүрысөөнүүд эмхидхэгдээгүй гэжэ үшөө дахин тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Имэ мүрысөөнүүд олимпиин наадануудай урда тээшье, һүүлээршье уласхоорондын спортын гол ёһонуудтай, заншалнуудтай зохилдуулан үнгэргэгдэдэг байгаа. СССР-эй Национальна олимпийскэ комитет байгша оной майн 8-да мэдүүлгэ хэхэдээ, олимпийскэ хүдэлөөе дэмжэхэ, тэрэнэй бүрин бүтэн, арюун һайхан байхын түлөө тэмсэхэ хэлбэришэгүй хүсэл эрмэлзэлтэй байһанаа элирхэйлээ бэлэй. Тиихэдэ олимпийскэ хартида үнэн сэхэ байһанаа тэмдэглээ һэн.

Гансал социалис бэшэ, харин Азиин, Африкын, Латинн Америкын хүгжэжэ байгаа олохон оронуудай, мүн Австриин, Бразилиин, Грециин, Даниин, Италиин, Канадын, Финляндиин, Франциин, Швециин ба бусад капиталис гүрэнүүдэй спортсменүүд «Хани барисаан-84» гэжэ мүрысөөнүүдтэ хабаадаба.

Олониитэдэ мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн . тараадаг хэрэгсэлнүүдэй зүгһөө уласхоорондын эдэ ехэ мүрысөөнүүдтэ горитой анхаралаа хандуулһаниинь гайхалтайшье бэшэ. Жэшээнь, 60 гаран ороной телевидениин, радиогой, информационно агентствэнүүдэй, газетэнүүд болон журналнуудай 1500 шахуу корреспондент Москвада үнгэргэгдэһэн мүрысөөнүүдые хангаһан байгаа.

Ямар үрэ дүнгүүд спортдо дуратайшуулай, мэргэжэлтэдэй, журналистнуудай зүрхэ сэдьхэлыень хүдэлгэбэ, анхаралыень татаба гээшэб? Мүрысөөнүүдтэ шалгарһан бүхы хүнүүдые дурдахын аргагүй. Гэбэшье, жэшээнь, Болгариһаа Людмила Андоновагай 207 сантиметр үндэрые харайһые, ГДР-эй Уве Хоной 104 метр 80 сантиметртэ копье шэдэһые, ГДР-эй спортсмен басагадай — дэлхэйн рекордсменка Сильвия Гераш болон тус ороной суглуулагдамал командын тамаралгын бассейн соо харуулһан үндэр үрэ дүнгүүдые, манай тамарагша Сергей Зоболотнын 200 метртэ нюрган дээрээ тамархадаа дэлхэйн рекорд тогтооһые гү, али һур харбалгаар дэлхэйн рекорд дабтаһан совет спортсменка Ханда-Цырен Гомбожаповагай үрэ дүнгые дурдангүй гараха аалши?

Олохон ушарта «Хани барисаан-84» гэжэ мүрысөөнүүдтэ илагшадай, шанда хүртэгшэдэй дүнгүүд Лос-Анджелестахи Олимпиадада хабаадаһан эрхим түрүү спортсменүүдэй амжалтануудһаа үлүү дээшээ байна гэжэ мүрысөөнүүдые харагшад, тэдээн тушаа хэблэлдэ бэшэгшэд нэгэнтэ бэшэ тэмдэглэһэн байха юм. Жэшээнь, хүнгэн атлетикын хахадһаа олөнхи зүйлнүүдээр Берлиндэ, Прагада болон Москвада илажа гарагшадай дүнгүүд XXIII Олимпиин наадануудай чемпионуудайхиһаа дээшээ бшуу. Мэргэн буудалгаар 9 зүйлөөр дээшээ үрэ дүн харуулагдаһан, харин нэгэл зүйлөөр адли дүн түйлагдаһан байна.

Совет спортсменүүд уласхоорондын энэ ехэ мүрысөөнүүдтэ манай Эхэ оронииe эрхимээр түлөөлбэ. Гимнастнууд, һэлюурдэгшэд, дүрэ буляалдалгын ба классическа барилдаашад, фехтовальщигууд, мэргэн буудагшад, хүнгэн атлетикын зарим зүйлнүүдые эрхилэгшэд, тамарагшад, велосипедистнүүд илангаяа ехэ амжалта түйлаба.

Сентябриин эхеэр Монголой нийслэл — Улаан-Баатар хотодо үнгэргэгдэһэн самбистнуудай мүрысөөндэ СССР-эй 7 барилдаашад алтан медаляар шагнагдаа. Монголой гурбан түлөөлэгшэд шалгаршан байна. Болгариин гурбан барилдаашад мүнгэн медаляар шагнагдаба.

ГДР-эй олохон зүйлнүүдэй атледүүд, Кубын боксернууд, волейболист басагад, Болгариин уран һайханай гимнастканууд, Чехословакиин хүнгэн атледүүд, мэргэн буудагшад, Польшын мори һоригшод, Венгриин фехтовальщигууд, КНДР-эй столой теннис наадагшад, Монголой самбистнууд, үндэр мэргэжэл шадабаритай байһанаа үшөө дахин баталба. Социалис оронуудта спортын үргэнөөр хүгжөөгдэжэ байһанда, физкультурын олоной хабаадалгатай хүдэлөөнэй бэлигтэй бэрхэ залуу атледүүдые урган гаргадаг байһанда дэлхэйн арад зон үшөө дахин этигэхэ баатай болоо.

«Спорт — хани барисаан — эб найрамдал». Имэ уряа доро үнгэргэгдэһэн ханинарай уулзалгануудые энэ жэлэй спортын зунай хаһын эгээл ехэ үйлэ хэрэг болоно гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Мүрысөөнүүд һайнаар эмхидхэгдээ, аха нүхэсэлэй ба үгэеэ ойлголсолгын оршон байдалда үнгэрөө, арбитрнуудай мэргэжэл шадабари дээшээ байгаа. 350 мянга. гаран хүн Москва болон Таллинда үнгэргэгдэһэн мүрысөөнүүдые хараа.

(ТАСС).

ТОБШОХОНООР

ХҮНГЭН АТЛЕТИКЭ. Хүнгэн атлетикын олон зүйлөөр уласхоорондын ехэ мүрысөөн Баруун Германиин Алин хотодо үнгэргэгдэжэ байна. СССР-эй суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдажа, нютагаймнай басаган — республикын физкультура болон спортын комитедэй инструктор, уласхоорондын классай спортын мастер Надежда Виноградова энэ ехэ мүрысөөндэ хабаадалсана.

ХҮНДЭ АТЛЕТИКЭ. Суута совет спортсмен, олимпийскэ чемпион Александр Курыновай шанда хүртэхын түлөө залуушуулай дунда СССР-эй түрүү һуури эзэлэлгын мүрысөөн октябриин эхеэр Казань хотодо үнгэргэгдэхэ. Буряадай хүдөө ажахын институдай 4-дэхи курсын студент, спортын мастер Александр Деханов ВЦСПС-эй суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдажа, эдэ үдэрнүүдтэ Минск хотодо һорилго бэлэдхэл хэжэ байна.

ҺУР ХАРБАЛГА. «Урожай» бүлгэмэй Россин Соведэй мүрысөөн Чебоксары хотодо боложо, 14 суглуулагдамал команда хабаадаа. Мүрысөөнэй дүнгүүдээр Шэтын областиин мэргэшүүл илаба. «Урожай» бүлгэмэй Буряадай областной соведэй команда хоёрдохи һуури эзэлээ. Хэжэнгын районой хүүгэдэй спортын һургуулиин тренер, спортын мастер Цырен-Дулма Доржиева М-2 упражненеэр 2364 очко тудажа, түрүү һуурида гараба.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

УҺАН ТАТАНА

Наушкаһаа эхилжэ, хэдэн хоногой туршада Хяагтын районой зарим ажахынуудай набтар газарай бэлшээри, сабшалан, таряалан үерэй уһанда абтаһан байгаа. Һүүлэй мэдээнэй ёһоор, Сэлэнгэ мүрэнэй сүүдхын туршада 5—10 сантиметрээр татаашье һаа, түс районой ажахынуудай газар дайдаар халиһан үерэй уһанай хуушан һабадаа орохонь эртэ ха. Юуб гэхэдэ, набтар газарай уһан удаанаар татадаг.

Улаан-Үдэ шадар Сэлэнгэ мүрэнэй уһан үсэгэлдэр 233 сантиметрэй тэмдэгтэ хүрэһэн байба. Саашадаа мүрэнэй уһан татажа эхилхэ юм. Үдэ голой уһан хэдэн хоногой туршада нэмэһэнээ һаял хорожо эхилбэ. Эдэ үдэрнүүдтэ республика дотор дулаан үдэрнүүд тогтожо, намарай ёһотойл нарата һайхан үдэрнүүд намжаарба. Долоон хоногой туршада хаа хаанагүй сэлмэг үдэрнүүд үзэгдэхэ. Һүниндөө 3—8, үдэртөө 19—23 градус дулаан байхаар хүлеэгдэнэ. Республикын хойто районуудта һүниндөө 0—3 градус хүйтэн, хюруу унахаар багсаагдана.

Н. АФОНИНА,
Улаан-Үдын гидрометобсерваториин директор.

Уласхоорондо ШЭНЖЭЛ

ДЭЛХЭЙН ОЛОНИИТЭ ҺАЙША

«Правда» газетын асуудалнуудта нүхэр К. У. Черненкын үгэһэн харюунууд хадаа юумые бодото ёһоорнь, һайн һайхан бодолтойгоор хараха, бүтэмжэтэй харилсаатай байха политика баримталан, хүн түрэлтэнэй урда табигдаһан зорилгонуудые шиидхэлгэдэ хандаха гэһэн онсо шухала уряа США-да хэгдээ гэжэ бүхы дэлхэйдэ ойлгогдобо. Рейганэй захиргаанай оролдолгоор уласхоорондын байдалай эсэстээ хүрэтэрөө шангадаад байһан эгээл энэ үедэ иимэ уряа хэхэ онсо шухала гээд дэлхэйн элдэб заха хизаарнуудһаа абтажа байһан мэдээсэлнүүд дотор онсолон тэмдэглэгдэнэ.

Холбоото Штадуудһаа абтажа байһан тайлбаринууд болон мэдээсэлнүүдэй олонхи соонь К. У. Черненкын үгэһэн харюунууд хадаа республиканска партиин һунгалтын урда тээхи программада, гадаадын политикын асуудалаар Рейганэй һүүлдэ хэлэһэн үгэдэ совет хүтэлбэриин үгэһэн шанга сохилто болоно гэжэ сэгнэгдэнэ. Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлаха тухай асуудалаар, Холбоото Штадуудтахи һунгалтын кампаниин шиидхэхы шатада илангаяа онсо шухала байха ба мүн юрэнхыдөө хоёр ороной хоорондо хөөрэлдөө хэхэ тухай асуудалаар Советскэ Союз хүндэ ехэтэйгээр үшөө дахин тодорхойлолто оруулаа гээд политическэ байдал шэнжэлэгшэд, политическэ элитэ ажал ябуулагшад онсолон тэмдэглэнэ.

Советскэ Союзтай, социалис бусад оронуудтай харилсаагаа улам зүришэлдөөтэй болгохо гэһэн Рейганэй ба республиканска партиин хараа шугам Холбоото штадуудта хүн зоной һанаае айхабтар ехээр зобооно. Хэтэрхэдээ, республиканска партида өөһэдынь дунда энэ асуудалаар арсалдаа буляалдаан гаража эхилэнхэй. Конгресстэньшье энэ хараа бодолоор юу хээн тодоржо захалга. Тэндэ ядерна «МХ» түхэлэй ракетэ бүтээлгэдэ һомологдоһон мүнгыень хорсохо, химическэ зэбсэг бүтээлгэдэ мүнгэ һомололгоһоо арсаха, спутнигуудые усадхаха зэбсэгүүдэй туршалгые хизаарлаха гэһэн шиидхэбэринүүд абтаһан байна.

Рейганэй захиргаанай бодомжогүй балмад муухай политикын бэелүүлэгдэхэ ямаршье үндэһэн үгы гэһэн һанамжануудые олондо нүлөөтэй америк[...] лэнэ. Америкын политиче[...] ажал ябуулагшад ба эрдэ[...] Йорк таймс» газетын хуудаһ[...] логдоһон статьянууд тиимэ[...] дые баримталагшадай б[...] элирхэйлэн гэршэлнэ. Тиимэ[...] авторнуудай дундаһаа США[...] элшэн сайд байһан А. [...] США-гай оборонын министр[...] Клиффордые, Советскэ Сою[...] дэй талаар США-гай гүрэнэй[...] тусхай советник байһан [...] мание дурдажа болоно. Я[...] илажа гараха найдабарида [...] хүсэнэй талаар Советскэ Со[...] байдалтай болохо һанаашал[...] шье үрэ гарахагүй гэжэ тэд[...] ехэтэйгээр бэшэнэ. Ушар б[...] ойлгодог бусад американец[...] тэдэнэр имагтал адли тэгшэ[...] ри дээрэ, хоёр талын аша [...] хэрэгүүдые хараада абан, Со[...] ба Холбоото Штадууд хоёрой[...] харилсаануудые байгуулжа [...] тобшолол хэнэ.

Советскэ Союз хөөрэлдө[...] тэмжэтэйгөөр, тодорхойгоор [...] ходо оролдоно гэһэн К. У[...] эрид сэхээр хэһэн мэдүү[...] Штадуудта, мүн бүхы дэлх[...] һайшаалтайгаар угтагдаа. Ну[...] абахада, Вашингтоной хара[...] хинаа буруушаалгаар угтагд[...] дөөнһөө зайлахын тулада [...] шалтагаануудые ходо бэдэ[...] саг һамбаашалан, сэрэгэй үр[...] граммануудые бэелүүлнэ. [...] эхилээдшье байхада, хөөрэл[...] лүүлхэ ори ганса үндэһэ һу[...] тэгшэ эрхэ ба алишье тал[...] адли байдалай ёһо гуримһа[...] рэнээ таһалдуулха шалтаг [...] юм.

Дэлхэйн үйлэ хэрэгүүдэй [...] гээр хүгжэлгые хубилгаха, [...] аюулые зайсуулха хүсэлэл[...] бүхы дэлхэй дээрэ бэхижэ[...] К. У. Черненкын харюунууд[...] гуур һайшаан дэмжэгдэжэ [...] элирхэйлэн харуулба.

ПИНОЧЕДЭЙ ХАРАТА ЯБУ[...]

Пиночедэй фашистнуудай Чилидэ хэдэн шэнэ гэмтэ ябуулгаар бүхы дэлхэй дураа гутан зэбүүрхэжэ байна. Арадай-демократическа хүдэлөөгөөр эмхидхэгдэһэн национальна буруушаалгын үдэр сентябриин 4-дэ үнгэргэгдөө. Бүхы орон дотор эмхи ехэтэйгээр үнгэргэгдэһэн арадай манифестацинуудта хабаадагшадай шуһан гамгүйгөөр адхаруулагдаа. Полициинхид демонстрантнуудые буудажа, газаар хорложо, шиидамаар сохижо ороо. Хэдэн хүн алуулаа, хэдэн зуун хүн шархатаа, түрмэдэ хаагдаа— иимэл даа гансахан Сантьягада болоһон «шуһата вторнигой» дүнгүүд. Түрмэдэ хаагдагшадай дунда демохристиан бүхэдэлхэйн союзай түрүүлэгшэ Андрес Сальдивар, ниитын ба политическэ бусад элитэ ажал ябуулагшад бии. Чилиин ажалшадай национальна хүтэлбэрилхы соведэй түрүүлэгшэ Родольфо Сегель гэгшэ Сантьягын түбэй талмай дээрэ фашистнуудта тон ехээр сохюулжа, больницада ороо.

Американ империализмаар тэжээгдэһэн Пиночет Чилиин арадай тэмсэлтэй һаналаа нэгэдэлгын неделиин түрүүшын үдэр түрүү үзэлтэй бүхы хүн түрэлтэндэ иигэжэ бэеэ үрин бодобо. Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй шиидхэбэреэр, тэрэ недели сентябриин 4-һөө 11 хүрэтэр үнгэргэгдэбэ. Мүнөө дахин шуһан адхарба. Вашингтоноор эмхидхэгдэһэн ба хархис сэрэгэйхидэй хүсөөр 1973 оной сентябриин 11-дэ гүрэнэй урбал[...] ажалшадай шуһан гамгүйгөө[...] даа һэн.

Тэрэ сагһаа хойшо Чилиин[...] лээ зогсооногүй, хархис му[...] нуудһаа, хэһээлтын хэмжээн[...] гүй: Нёдондо жэлэй май [...] шонхи үе соо Чилиин ажал[...] гэй-фашис диктатурада эсэ[...] нальна буруушаалга арбад[...] байна. Түрүүн хэгдэһэн бур[...] фашистнуудай буудалгаар, м[...] хэлгөөр, хэһээлтээр дүүрэһ[...] ажалша чилийцүүдэй тэмсэл [...] һөөр.

«Пиночедэй бүлэгые харю[...] баадуулха» гэһэн Чилиин а[...] гые һайшаан дэмжэхэ зүүраа[...] мократическа олониитэ Чи[...] усадхагдаха гэжэ найдажа б[...] дүүлнэ. «Пиночет, тэрэнэй [...] ороноо хүнэй шуһаар [...] национальна экономикоёо ү[...] зоноо үлэн хооһон, үгытэй[...] да оруулаа. Арадта эсэрг[...] Холбоото Штадуудай туһалам[...] гээр, хархис сэрэгэй хүсө[...] байна. Гэбэшье тэрэнэй ху[...] шиидхэгдэхэнь ойртонхой. Ар[...] та түйлаха» гээд Панамын н[...] ажал ябуулагша Мария Оссе[...] дүүлээ.

ЭФИОПИИН НАЙДАМТАЙ АЛХАМ[...]

Бидэндэ хани нүхэсэлтэй Эфиопи баяр баясхаланта үдэрнүүдтээ хүрэжэ ерэнхэй. Сентябриин 12-то республика национально-демократическа революциингаа арбан жэлэй ойе тэмдэглэхэнь. Тэрэ революциин ашаар орон доторнь хархис феодально-монархиин журам усадхагдаһан гээшэ.

Тэрэ сагһаа хойшо үнгэрһэн жэлнүүдэй туршада энэ орон танигдахаар бэшэ болотороо хубиланхай: сэрэгэй саг зуурын захиргаанай соведээр толгойлогдоһон революционно-демократическа засаг ороноэкономическа ба социальна гэзгдэлһээнь гаргаха, ажалшадай байдал һуудалые һайжаруулгада, социалис революциин хараа шугамуудые бэхижүүлгэдэ зорюулагдаһан хэдэ хэдэн гүнзэгы хубилалтануудые хэһэн байха юм.

Аграрна реформын үедэ хүдөө нютагуудай газар гүрэнэй мэдэлдэ үгтэжэ, оронойнь бүхы хүн зоной аяар 85 шахуу процентнь нюдарган баяшуулай, хонжоо наймаашадай, церквиин дарлалтаһаа мултаржа, экономическа ба социальна хүгжэлтынь замай гол хаалта усадхагдаһан байна. Тэрэшэлэн промышленна, худалдаа наймаанай, финансова, хүдөө ажахын гол предприятинууд болон компанинууд гүрэнэй мэдэлдэ абтаһан. Революционно засагай байгуулагдаһанһаа хойшо Эфиопиин 11 миллион эрхэтэн уншажа, бэшэжэ шадаха болоо. Мүнөө Эфиопи ороноо феодализмһаа социализмда шэлжэн оруулгые түгэсхэхэ экономическа хүгжэлтын арбан жэлэй түсэбые бэелүүлжэ эхилхээр [...] на.

Эфиопиин хүдэлмэришэнэй[...] гуулга хадаа эфиоп револю[...] рилгонуудые бодото дээрэнь[...] аша үрэ, Эфиопиин хүдэлмэр[...] ба бүхы ажалшадайнь ехэ ил[...] лоно. Сентябриин 6-һаа 10 хү[...] Абебэдэ үнгэргэгдэһэн түс [...] дительнэ съездын хүдэлмэри[...] ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн[...] гай секретарь Г. В. Романов[...] той КПСС-эй делегаци хаба[...]

Эб найрамдалые аршалан [...] империализмын ээрхэг түр[...] гануудые хойшо таталгада [...] таяа яһала ехээр оруулаа гэ[...] рэ тэмдэглэгдээ. Национальна [...] ралгын ба социальна хүгжэлты[...] циализм байгуулгада шэлжэ[...] лада зохистой эрхэ байдал [...] Эфиопиин ажалшадай эрэлхэг[...] вет коммунистнууд һаналаа [...] КПСС-эй ЦК-гай съезддэнь эл[...] шалга дотор хэлэгдэнэ. Совет[...] Эфиопи хоёрой хоорондохи [...] хани нүхэсэл ба харилсан ту[...] хай Договорой бата бэхи [...] дээрэ хүгжөөгдэнэ. Эфиопиин[...] шэнэй партиие байгуулга би[...] рилсаа холбоое шэнэ шатада [...]

Г. [...]

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Таряа хадалгада—эршэ ба шанар» — түрүү бэшэг.

Хоёрдохи хуудаһанда. Партийна ажабайдал: ажалшадай бэшэгүүдтэ анхарал. «Байра дээрэнь шиидхэнэбди»—Л. Табалаевай статья.

Гурбадахи хуудаһанда. Александр Довженкын 90 жэлэй ойдо. «Александр Довженкын поэтическэ кино» — АПН-эй материал.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Хэн хаана һурахаяа орохоб!».

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — Шатараар дэлхэйн чемпионат. 10.10 — «Дохёогоо үгыт, горнистнууд». 10.40 — «Интервью в Буэнос-Айресе» — фильм-зүжэг. 13.00 —Шэнэ һонин. (13.05 хүрэтэр). 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35 — «Табан жэл —хүн бүхэнэй хэрэг». 16.10 —Фильм-концерт. 16.40 — «Манай корреспондентнүүд хөөрэнэ». 17.15—«Шэн зоригой жама ёһоор». Уран зохёолшо Ю Семенов дамжуулгые хүтэлхэ.

Улаан-Үдэ. 17.45 — «Киногоор аяншалгануудай альманах». 18.05 —«Байгал» —нютагуудай һонин.

Москва. 18.15 — Совет кинорежиссер ба кинодраматург А. П. Довженкын ажабайдал ба зохёохы ажал ябуулга тухай баримтата фильм.

Улаан-Үдэ. 19.30 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 20.00 — Хоккейгээр уласхоорондын мүрысөөн. «Канадын кубок». Канадын ба СССР-эй суглуулагдамал командануд. 22.00 — «Время». 22.35 — «Вечный зов» — 19 серитэй уран һайханай фильм. 8-дахи сери. 23.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 24.00 — «Шатараар дэлхэйн чемпионат».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Баримтата фильм. 9.35, 10.35 —Хүгжэм. 2-дохи класс. 10.05, 13.30 — Француз хэлэн. 11.05 — «ПТУ-гай һурагшадта». Советскэ Союзай Герб тухай. 11.35, 12.40 — Ботаника, 5-дахи класс. 11.55 — «Шатарай һургуули». 12.25 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 13.00 — Түүхэ. 4-дэхи класс. 14.00 — «Эрдэм ухаан ба ажабайдал». 14.45 — «Ородой модон барилга». 15.15 — А. М. Радищев, «Путешествие из Петербурга в Москв[...]» [...]нэ һонин. 17.[...] [...]гарнууд».

Улаан-Үдэ. [...] холнууд. 18.25 [...] фильм.

Москва. 19[...] аялга дуунууд[...]

Улаан-Үдэ. [...] бүүдтэ мультф[...] «Хэрэглэгдээгүй [...]жо» гэһэн д[...]

Москва. 21.00 [...] рилсаан». 21.50 [...] фильм. 22.00 — [...] — «Бултанда [...] хүгжэм». 23.45 [...] фильм.

Редактор[...]
Р. Б. [...]

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08 зам. редактора — 2 62-62 отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05 пропаганды—2-56-23 промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ— 2-60-21 2-57-63, информации — 2-60-91, переводов —2-54-93, писем и селькоров — 2-67-8 корректорская—2-33-61, выпускающие— 2-35-95 отдел объявлений —2-65-54.

Республиканская типография Госуда[рственного] комитета Бурятской АССР [по] делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 3[...] Н-03571. Заказ № 209. Индекс 0464[...]